

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Rivalita a nejednotnost ozbrojených složek císařského Japonska a její strategické
dopady během 20. století**

Interservice rivalry and disunity of the Imperial Japanese Armed Forces and its strategic
consequences during the 20th century

Olomouc 2024

Vypracoval: Ondřej Pravda

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Radek Pazderka

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a uvedl jsem veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne

Podpis:

Anotace

Jméno autora:	Ondřej Pravda
Katedra, fakulta:	Katedra asijských studií, Filozofická fakulta Univerzita Palackého v Olomouci
Název:	Rivalita a nejednotnost ozbrojených složek císařského Japonska a její strategické dopady během 20. století
Vedoucí práce:	Mgr. Radek Pazderka
Počet stran:	52
Počet znaků:	87 873
Počet titulů použité literatury:	19
Klíčová slova:	japonská armáda, japonské námořnictvo, čínsko–japonská válka, druhá světová válka, rivalita, <i>hokušinron</i> , <i>nanšinron</i>

Tato diplomová práce se zabývá vnitřními problémy ozbrojených složek císařského Japonska, kterými trpěla po celou dobu své existence jak armáda, tak námořnictvo. Je zaměřená především na jejich vzájemnou rivalitu, která měla za následek například zdržování důležitých vojenských informací, neochotu spolupracovat během bitev v Asii a Pacifiku nebo plýtvání pro Japonsko vzácnými surovinami na oddělený vývoj vojenského vybavení. Pro lepší pochopení příčin těchto sporů bude představen také historický kontext, který ve stručnosti shrne milníky dané problematiky od začátku období Meidži až do konce 2. sv. války. Nicméně stěžejním obdobím pro zkoumání je první třetina období Šówa.

Rád bych poděkoval Mgr. Jakubu Martincovi za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce. Dále bych chtěl poděkovat Mgr. Radku Pazderkovi, který byl ochoten stát se novým vedoucím mé práce a dokončit ji se mnou.

Obsah

Obsah	5
Ediční poznámka.....	6
Úvod.....	7
1. Aktivity v období Meidži.....	9
1.1. Vznik ozbrojených složek.....	10
1.2. Získání hegemonie na Dálném východě.....	14
1.2.1. První čínsko-japonská válka	15
1.2.2. Rusko-japonská válka	17
2. Japonsko po skončení období Meidži a meziválečné období	21
2.1. Politické štěpení během období Taišó	21
2.2. Hokušinron a invaze do Mandžuska.....	24
2.3. Oddělený vývoj bojové techniky	27
3. Druhá světová válka.....	29
3.1. Rychlý postup armády a následná stagnace fronty	29
3.2. Nomonhan (1939) a rozhodnutí pro expanzi na jih	33
3.3. Začátek války v Pacifiku a invaze jihovýchodní Asie.....	35
3.4. Americká protiofenzíva	40
3.5. Rok 1945 a konec války.....	44
4. Závěr	48
5. Summary	50
6. Seznam použité literatury	51

Ediční poznámka

Pro přepis čínských a japonských jmen a pojmů je v této práci použito české transkripce, výjimku tvoří bibliografické údaje, kde je ponechána původní podoba. Veškeré překlady z cizojazyčných textů, není-li uvedeno jinak, jsou vlastními překlady autora práce.

Pořadí japonských jmen je v této práci stejné jako v japonštině, to znamená, že první je uvedeno příjmení a jako druhé v pořadí pak jméno. Pro přehlednost je u prvního výskytu japonského jména v textu v závorce uveden jeho znakový zápis. Výjimkou je zápis jmen japonských císařů, kdy v textu figuruje jméno běžně užívané v euroamerické kulturní zóně, avšak znakový zápis odpovídá japonskému úzu pojmenovávání císařů. V případě prvního výskytu japonských pojmů je v závorce uvedeno psaní ve znacích a přepis znaků do latinky, pokud by se zásadně lišil od českého ekvivalentu.

V diplomové práci je japonská císařská armáda a japonské císařské námořnictvo označováno pro zjednodušení pouze jako „armáda“ a „námořnictvo“. Celé názvy jsou použity pouze v situaci, kdy by mohlo dojít k záměně s ozbrojenými složkami jiných zemí.

Citace a zápis bibliografických údajů jsou v práci uvedeny v souladu s citační normou ČSN ISO 690: 2011.

Úvod

Japonsko se na konci 19. století rozvíjelo rychleji než jakákoliv jiná asijská země. Během pár desítek let se důsledkem restaurace Meidži (明治維新, *meidži išin*)¹ dostalo ze zaostalé středověké společnosti na úroveň regionální velmoci v evropském stylu s rozvinutým průmyslem a moderní vládou. K rozvoji země jim rovněž pomohla silná armáda a námořnictvo, která porazila čínskou dynastii Čching v roce 1895 a poté dokonce carské Rusko v roce 1905. Japonsko se tak stalo první neevropskou zemí, která dokázala ve válce porazit evropskou mocnost a získalo tak pozici hegemona na Dálném východě.

Díky těmto konfliktům by se mohlo zdát, že japonské ozbrojené složky měly dobrou koordinaci a výcvik. Tato hypotéza je částečně pravdivá, nicméně v západní literatuře není moc často zmiňována vzájemná nenávist armády a námořnictva, která se ve větším měřítku projevila především během 2. světové války. Vzájemná rivalita a neochota spolupracovat během bitev v Pacifiku jsou občas zmiňovány, ale pouze zběžně bez větších detailů, jelikož velká část literatury z tohoto období se zaměřuje primárně na bitvy a operace z pohledu Spojenců.

Cílem této diplomové práce je přiblížit čtenáři, proč k rivalitě vůbec docházelo, a to zkoumáním vzniku a historie těchto ozbrojených složek a jejich vzájemné interakce, jak na bitevním poli, tak na domácí politické scéně. Kromě analýzy tohoto problému se také z části zaměříme na vzájemné vztahy vyšších armádních a námořních důstojníků a jejich jednotlivé politické frakce v rámci ozbrojených složek, což nám lépe pomůže pochopit politickou stránku věci.

V první kapitole se zaměříme především na vznik a počátky budování armády a námořnictva jakožto součástí moderního japonského státu. Zmíněn bude také vliv starých japonských šlechtických rodů, jejichž členové tvořili převážnou část důstojnického sboru císařství po restauraci Meidži. Muži, jako například Jamagata Aritomo (山縣有朋) nebo Saigó Takamori (西郷隆盛) drželi v rukou velkou politickou moc a do značné míry rozhodovali o budoucnosti ozbrojených složek a také samotného Japonska. Tato kapitola bude také pojednávat o první čínsko-japonské válce a rusko-

¹ Období Meidži (明治時代, *meidži džidai*) 1868–1912, začátek restaurace Meidži 1868.

japonské válce. Jelikož však analýza těchto konfliktů není primárním cílem práce, nebude jim věnována taková pozornost jako těm pozdějším.

Druhá kapitola je zaměřená na meziválečné období a počátek období Šówa². Toto období se vyznačuje především zesílením jednotlivých armádních frakcí a růstem jejich politické angažovanosti. Zvyšuje se počet pokusů o atentát na důležité politické činitele z řad ozbrojených složek i civilní vlády a vojenské puče iniciované zejména nižšímu důstojníky. Zmíněn bude také vzestup politické moci Kuantungské armády (關東軍, *kantó gun*). V neposlední řadě budeme analyzovat soupeření armády a námořnictva v otázce výběru dalšího směru vojenské expanze, boj o alokaci finančních prostředků a nízkou efektivitu v oblasti vývoje vojenské techniky.

Následuje třetí kapitola, která je poslední a stěžejní kapitolou diplomové práce. Budeme se v ní zabývat vybranými střetnutími 2. světové války, ve kterých měla rivalita mezi armádou a námořnictvem do jisté míry, alespoň částečný dopad na jejich výsledek. Do této kapitoly bude jako součást rovněž zahrnuta druhá čínsko-japonská válka, jež začala v roce 1937. Budou zmíněny důležité bitvy v Číně na začátku války a následný útok na Spojence v závěru roku 1941. Dále postupná ztráta území v letech 1943–45 včetně důležitých bitev jako například bitva o Guadalcanal (ガダルカナル島の戦い, *gadarukanarutó no tatakai*), bitva o Filipíny (フィリピンの戦い, *firipin no tatakai*) nebo bitva o Iwodžimu (硫黄島の戦い, *iótó no tatakai*). Celá kapitola bude zakončena japonskou kapitulací v roce 1945 a rozpuštěním japonské císařské armády a japonského císařského námořnictva.

² 1926–1989.

1. Aktivity v období Meidži

Původ problematické spolupráce japonských ozbrojených složek spadá mnohem hlouběji do minulosti než jen do posledních dvou století. Abychom si tuto problematiku objasnili, musíme se vrátit do období šógunátů³, kde kromě samotného šóguna⁴, veškerou moc v zemi držely šlechtické rody, jež mezi sebou po staletí soupeřily. Toto bylo nejpatrnější během období tzv. *Sengoku džidai* (戦国時代)⁵, na jehož konci se k moci dostal tokugawský šógunát, který vládl v Japonsku až do restaurace Meidži.

Vláda tokugawského šógunátu, také zvaná *Edo džidai* (江戸時代)⁶, byla známá relativně dlouho trvajícím mírem, ale také izolací Japonska od okolního světa. Změna nastala v roce 1853, kdy do Japonska připlul americký komodor Matthew C. Perry a přiměl šógunát, aby otevřel Japonsko západnímu obchodu a vlivu. Toto se však nelíbilo mnoha prominentním knížectvím, které se rozhodly proti šógunovi „a také vlivu Západu“ bojovat. Situace vyvrcholila v roce 1867 válkou Bošin⁷ mezi knížectvími sympatizujícími se šógunátem a těma, jež se snažila o jeho zrušení a navrácení moci do rukou císaře.

Na straně císaře, která nakonec zvítězila, dominovaly především dvě knížectví zvané Čóšú (長州藩, *čošu han*) a Sacuma (薩摩藩, *sacuma han*). Právě tato dvě knížectví⁸ tvořila po restauraci Meidži hlavní část císařské armády a císařského námořnictva. Tato historická událost byla důležitá z důvodu, že ukázala japonským velitelům efektivitu moderního stylu boje a také výhody spolupráce se Západem, ale na druhou stranu nedokázala změnit zastaralé myšlení, které kladlo především důraz na věrnost vlastnímu klanu.

³ Japonská vojenská vláda s dědičným následovnictvím (1192–1867).

⁴ Vůdce v čele šógunátu. Poslední japonský šógun byl Tokugawa Jošinobu (徳川慶喜), který v roce 1867 rezignoval. I přes jeho rezignaci však následující rok vypukla válka Bošin (戊辰戦争, bošin no sensó) mezi novou císařskou vládou a bývalými vazaly šógunátu.

⁵ Období válčících států, které mezi sebou bojovaly o nadvládu nad Japonskem (1467–1615).

⁶ 1603–1867.

⁷ I přes snahu šóguna udržet se u moci byla tato válka kvůli špatné finanční situaci a nízké morálce na straně šógunátu velmi jednostranná. Šógun se musel po konci války vzdát veškeré své politické moci a přenechat ji císaři. (BEASLEY, William G. *The Japanese Experience A Short History of Japan*. University of California Press, 1999. s. 201–202).

⁸ Důležitou součástí nové armády byly také knížectví Tosa a Hizen, ale Čóšú a Sacuma byl z této čtveřice nejsilnější.

1.1. Vznik ozbrojených složek

Jak už bylo zmíněno, hlavní část císařských vojsk tvořily během války Bošin jednotky knížectví Čošú a Sacuma⁹. Zpočátku spolupracovala s jednotným cílem, což bylo bránit Japonsko proti vlivu Západu a invazi cizinců. Během války vzešli z obou knížectví dva důležití muži, kteří měli velký vliv na budoucí směřování armády a námořnictva. Jak již bylo zmíněno v úvodu, byli to Saigó Takamori na straně Sacumy a Jamagata Aritomo na straně Čošú. Podle Humphreyse¹⁰ se kolem Saigóa Takamoriho ve své době vytvořil poměrně silný kult osobnosti. Byl to právě on, kdo přiměl obě knížectví spolupracovat k stejnému cíli během války Bošin a dokázal přesvědčit armádu šógunátu, aby se vzdala bez boje a ušetřil tak hlavní město krveprolití. Můžeme pouze spekulovat, ale je možné, že pokud by Saigó v pozdějších letech nevedl povstání proti císaři, mohl být sjednocujícím faktorem v budoucích vztazích armády a námořnictva. Jamagata Aritomo se na rozdíl od Saigóa během války Bošin tolik neproslavil, ale měl v armádních kruzích velký vliv. Po jeho návratu z Evropy si ho Saigó Takamori, který měl příliš práce s řešením civilních záležitostí císařství, vybral pro reorganizaci armády.¹¹

Jako první část plánu pro reorganizaci armády bylo vytvoření císařské stráže (御親兵, *gošinpei*)¹², která se jevila potřebná především z toho důvodu, že japonské vedení vidělo po restauraci Meidži nepřátele nejen mimo své hranicemi, ale i v rámci císařství samotného. Císař potřeboval vytvořit loajální jednotku, která by jej v případě nebezpečí bránila.

Samotné rozdělení na armádu a námořnictvo proběhlo v únoru roku 1872, ale o oficiálním vzniku císařské armády jako takové můžeme nejspíš mluvit až v roce 1873, kdy Jamagata prosadil svůj návrh na vytvoření armády v západním stylu. Nejdůležitější částí armádní reformy bylo zavedení branné povinnosti, čímž chtěl Jamagata dosáhnout vytvoření „lidové armády“, která by byla loajální pouze císaři a Japonsku, a nikoliv

⁹ V roce 1871 byla císařským dekretem všechna knížectví zrušena (廃藩置県, *haihan chiken*) a nahrazena prefekturami. Z tohoto důvodu technicky vzato zaniklo i Čošú se Sacumou, ale loajalita jejich obyvatel zůstala nezměněná.

¹⁰ HUMPHREYS, Leonard A. *The Way of the Heavenly Sword The Japanese Army in the 1920s*. Stanford University Press, 1995. s. 3.

¹¹ Tamtéž. s. 3–4.

¹² V roce 1872 byla po oficiálním vytvoření japonské císařské armády přejmenována na *konoe šidan* (近衛師団).

klanovému vůdci. Oponenty této změny byli především *šizoku* (士族)¹³, mezi které patřil i Saigó. Důvodem nespokojenosti byla ztráta privilegií, jakožto elitních válečníků, kteří měli být nahrazeni branci z nižších sociálních vrstev.¹⁴ I když by se na první pohled mohlo zdát, že tato reforma pouze rozvrátila už tak špatné vztahy mezi politickou elitou v tehdejší Japonsku, byla pro císařství nezbytně nutná, aby se mohlo dostat na stejnou vojenskou úroveň jako Západ. Jelikož byl Jamagata vyslán jako pozorovatel do Evropy, můžeme vyvodit, že si byl této situace naprosto vědom a snažil se své nápady co nejrychleji prosadit. U Saigóa je vysoce pravděpodobné, že to také věděl, ale nejspíše mu to jeho „samurajská čest“ nedovolila přiznat.

Během integrace nových politických reforem a reorganizace státního celku proběhlo mnoho povstání, která byla vyvolána především bývalými samuraji, ale také nespokojenými rolníky. Kvůli jejich decentralizovanému charakteru však byly císařstvím bez větších problémů potlačeny. Změna nastala až v roce 1877, kdy proběhlo Sacumské povstání (西南戦争, *seinan sensó*) pod vedením Saigóa Takamoriho a stalo se velmi důležitým milníkem v historii vztahů mezi ozbrojenými složkami japonského císařství, a Japonska obecně. Saigó, který už několik let před povstáním rezignoval na svou funkci ve vládě kvůli neshodám s ostatními ministry, shromažďoval na Kjúšú zbraně a trénoval své důstojníky v moderním stylu boje. I když byl Saigó trpělivý a nechtěl udělat nerozvážené rozhodnutí, na popud svých nižších důstojníků se nakonec postavil do čela povstání. Většina jeho vojáků byli muži ze samurajských rodin a veteráni války Bošin, kteří podle svých vlastních slov nechtěli povstat proti císaři, ale pouze ho zbavit jeho „zlých“ poradců.¹⁵

Když povstání konečně vypuklo, nastal problém především pro sacumské vojáky, jež právě sloužili v císařské armádě, a nevěděli, za koho mají vlastně bojovat. Mnoho z nich se přidalo k povstání, ale značná část také cítila větší loajalitu k císaři než ke svému knížectví, a bojovali tak proti svým krajanům. Povstání však bylo po sedmi měsících potlačeno početnější a lépe zásobovanou císařskou armádou a Saigó spáchal

¹³ Válečnická sociální třída tvořena bývalými samuraji během období 1869–1947.

¹⁴ HUMPHREYS, Leonard A. *The Way of the Heavenly Sword The Japanese Army in the 1920s*. Stanford University Press, 1995. s. 4–5.

¹⁵ DREA, Edward J. *Japan's Imperial Army Its Rise and Fall 1853–1945*. University Press of Kansas, 2009. s. 39–40.

sebevraždu.¹⁶ Sacumské povstání bezesporu vyvolalo ještě větší vzájemnou nedůvěřivost mezi vojáky a důstojníky pocházejících z obou knížectví. Na druhou stranu se právě kvůli velkému povstání jako bylo toto, armáda oprostila od rušivých sacumských elementů ve svých řadách a zvýšila tak svou jednotnost. Stalo se tak především kvůli tomu, že Čóšú získalo volnou ruku ve výběru důstojníků, kteří budou povýšeni na vyšší velitelské pozice. Jak opět ve své knize vystihuje Humphreys¹⁷, není divu, že klanový systém, který existoval v Japonsku po staletí, zůstal i po restauraci Meidži stále silný. Klanová rivalita pokračovala dále mezi muži ze stejných jednotek, kde ani jedna strana nechtěla ustoupit. Sám Saigó údajně napsal, že velet císařské stráží bylo jako spát v posteli s výbušninou.

Sacumské povstání zhoršilo už tak špatné vztahy mezi Čóšú a Sacumou. Jméno jejich knížectví poškodilo především v řadách armády, kde nyní bylo pro sacumské důstojníky mnohem obtížnější získat jakoukoliv důležitou pozici. Se Saigóovou smrtí tak prakticky z armády zmizel poslední člověk, který měl nějakou naději na udržení alespoň přijatelných vztahů mezi těmito dvěma bývalými knížectvími. Na druhou stranu v řadách námořnictva se nenašel jediný sacumský důstojník, který by se k povstání přidal. O to se z velké části zasloužil admirál Kawamura Sumijoši (川村純義), který se už od založení samostatného námořnictva snažil co nejvíce prosazovat důstojníky pocházející ze Sacumy a vybudovat tak silnou základnu tvořenou z jeho krajanů. Svou loajalitu císaři dokázal, když osobně vedl císařskou flotilu proti povstaleckým jednotkám, za což byl později odměněn pozicí ministra námořnictva.¹⁸ Není příliš jasné, jestli námořnictvo o připravovaném povstání něco vědělo, ale je možné, že i kdyby tomu tak opravdu bylo, situaci by to příliš nezměnilo. Mnoho sacumských důstojníků se nechtělo s Čóšú v armádě přetahovat o moc, jelikož to vnímali jako ztrátu času, a místo toho se snažili ještě více upevnit svou pozici v rámci námořnictva.

Kawamurova snaha vytvořit z námořnictva de facto novou sacumskou državu byla velmi očividná. Během 70. let 19. století se snažil přesvědčit co nejvíce sacumských rodáků ke vstupu do námořnictva, a to i ty, kteří v té době sloužili na vysokých pozicích v armádě. Jedním z takových případů byl Kabajama Sukenori (樺山資紀), který se spolu

¹⁶ HUMPHREYS, Leonard A. *The Way of the Heavenly Sword The Japanese Army in the 1920s*. Stanford University Press, 1995. s. 5.

¹⁷ Tamtéž. s. 5–6.

¹⁸ SCHENCKING, Charles J. *Making Waves: Politics, Propaganda, and the Emergence of the Imperial Japanese Navy, 1868–1922*. Stanford University Press, 2005. s. 30–31.

s Kawamurou účastnil Tchajwanské expedice (台湾出兵, *taiwan šuppei*) v roce 1874 a držel v armádě pozici generálmajora. Kawamura ho v roce 1883 přesvědčil k přechodu k námořnictvu, kde získal pozici kontradmirála¹⁹ a později byl také jmenován viceministrem námořnictva. Kabajama se tak stal jediným z mála držitelů této pozice, aniž by někdy velel nějakému plavidlu nebo na něm sloužil. Dalším podobným případem byl Saigó Cugumiči (西郷従道), který obdobně jako Kabajama přijal Kawamurovo pozvání k námořnictvu a také nikdy nesloužil na žádné lodi. Na rozdíl od Kabajamy se však odmítl vzdát své hodnosti armádního generálporučíka.²⁰ Z těchto příkladů můžeme vyvodit, že mnoho přechodů vyšších důstojníků mezi armádou a námořnictvem bylo pouze z politických důvodů, a nemělo žádný větší vliv například na bojeschopnost jednotlivých složek. Je ale zajímavé pozorovat, jak se propast mezi armádou a námořnictvem postupně zvětšovala. Je sice pravda, že muži jako Saigó Cumuguči zůstali do jisté míry věrní ozbrojené složce, kde svou službu začali, ale postupem času jich ubývalo. Jak ve své knize píše Schencking²¹:

„Mezi lety 1881–1906, žádný muž, jenž nebyl původem ze Sacumy, nebyl součástí vedení námořnictva.“

Zhruba do roku 1890 probíhalo v japonských ozbrojených silách mnoho reforem, které měly za cíl především vytvořit jednotnou organizaci ve stylu evropských mocností²², která by byla oddaná pouze císaři a Japonsku. I když jsou tyto reformy důležité, nemají až takový vliv na téma této práce, a tudíž jejich podrobnější rozbor může být vynechán. Období probírané v této podkapitole nám ukázalo, že soupeření v japonských vojenských a politických kruzích spolu často souviselo, jelikož měli vojenští důstojníci velkou politickou moc. To se později opakovaně projevovalo tím, že Japonsko fungovalo spíše jako vojenská junta²³, než jako konstituční monarchie, kde armáda měla monopol na veškerá důležitá politická rozhodnutí. Dalo by se argumentovat, že rozdělení Čóšú a Sacumy na armádu a námořnictvo, bylo v podstatě tou nejlepší alternativou. Je totiž těžké říct, jak byla myšlenka jednotných ozbrojených složek se společným cílem reálná, ale je možné, že pokud by zůstaly tyto složky v takovém stavu,

¹⁹ Obdobná pozice armádního generálmajora.

²⁰ SCHENCKING, Charles J. *Making Waves: Politics, Propaganda, and the Emergence of the Imperial Japanese Navy, 1868–1922*. Stanford University Press, 2005. s. 32.

²¹ Tamtéž. s. 33.

²² Armáda se inspirovala pruským modelem, zatímco námořnictvo tím britským.

²³ Vláda vedená skupinou vojenských představitelů (vojenská rada).

v jakém byly před sacumským povstáním, tak především v armádě by nadále pokračovaly boje o moc a její bojeschopnost by rapidně klesla.

1.2. Získání hegemonie na Dálném východě

Druhá polovina 19. století byla vrcholnou érou evropského imperialismu a Japonsko se svou novou armádou a námořnictvem nechtělo zůstat pozadu. Byla to také příležitost, jak sjednotit zemi proti společnému nepříteli. Jedním z těchto nepřátel byla Čína pod vládou dynastie Čching²⁴. Čína byla hegemonem na Dálném východě po tisíce let, ale po Opiových válkách²⁵ bylo zřejmé, že si tento statut nedokáže udržet, a bylo pouze otázkou času, kdy její místo převezme jiná země.

Konflikt s Čínou vznikl hlavně kvůli otázce Koreje, kde se Japonsko snažilo získat vliv, který tam už po staletí držela Čína. Japonsko pravděpodobně Koreu anektovat neplánovalo, ale vojenskými kruhy se stále více šířila myšlenka, kterou zastával i Jamagata Aritomo, že Korea je „dýkou namířenou na srdce Japonska“ a proto musí být co nejdříve zabezpečena.²⁶ Jelikož byla Čína Západem stále považována za silnou říši, nikdo nečekal, že by se s ní mohlo Japonsko měřit. Především pak porazit pej-jangskou flotilu²⁷ s moderními bitevními loděmi.

Korea byla během 19. století velice nestabilní a musela se potýkat s mnoha povstáními a pokusy o revoluci. V roce 1894 vypuklo v Koreji rolnické povstání *Donghak* (東學)²⁸ a dynastie Čching poslala korejské vládě na pomoc své vojáky. To se ovšem nelíbilo Japonsku, které o této situaci nebylo informováno²⁹ a dalo mu záminku poslat do Koreje své vlastní vojáky. Japonská armáda poté pokračovala bez souhlasu korejské vlády

²⁴ Mandžuská dynastie, která vládla v Číně v letech 1644–1912.

²⁵ Dvě války (1839–1842 a 1856–1860), které Čína vedla s Velkou Británií a Francií kvůli obchodu s opiem. Čína byla bez větších problémů poražena a musela se podřídit požadavkům vítězů.

²⁶ ORBACH, Danny. *Curse on This Country, The Rebellious Army of Imperial Japan*. Cornell University Press, 2017. s. 105.

²⁷ Jedna z nejmodernějších a nejlépe vybavených flotil dynastie Čching.

²⁸ V překladu „východní učení“, japonsky 東學 (*tógaku*) bylo korejské neokonfuciánské hnutí v druhé polovině 19. století, které se nažilo bojovat proti vlivu západního náboženství.

²⁹ Tchien-t'inská smlouva (天津條約, *tenšin džójaku*) z roku 1885 zakazovala vyslání vojenských jednotek do Koreje, aniž by o tom předem byla druhá země informována.

v pochodu na Soul, kde se vylodilo velké množství armádních posil, dopravených japonským císařským námořnictvem.³⁰

1.2.1. První čínsko-japonská válka

Po dlouhých diplomatických diskusích a dosazení projaponské vlády v Koreji, začala Čína shromažďovat armádu na útok. Válka neoficiálně začala 25. července 1894 útokem na čínské transportní lodě, které měly v plánu dopravit čínské jednotky do Koreje. Toto byla také scéna velkého diplomatického incidentu, když japonské námořnictvo potopilo britskou přepravní loď *Kowšing*, jež přepravovala čínské vojáky. Vyšetřování tohoto incidentu později potvrdilo, že Japonci jednali v souladu s mezinárodními námořními pravidly.³¹

Válka oficiálně vypukla 1. srpna 1894 a japonská armáda začala rychle obsazovat území Korejského poloostrova opuštěného ustupující čínskou armádou. První větší bitva se uskutečnila ve městě Pchjongjang, kam se uchýlila čínská armáda s cílem město opevnit a ubránit. Nicméně, během jediného dne se japonské 1. armádě pod velením generála Jamagaty podařilo město dobýt. Jamagata však později přiznal, že toto vítězství bledlo v porovnání s vítězstvím námořnictva o dva dny později v bitvě na řece Jalu. Tam japonská flotila na hlavu porazila lépe vyzbrojenou čínskou pej-jangskou flotilu a zajistila tak možnost zásobování armády po moři.³²

Japonská armáda pokračovala v sérii vítězství proti špatně vybavené a vycvičené čínské armádě až do roku 1895. Větším problémem, než nepřítel bylo pro japonskou armádu zásobování, jelikož dopravní infrastruktura v Koreji a Mandžusku byla nedostačující a zásobovacích lodí bylo tolik, že se navzájem blokovaly. Naštěstí pro Japonsko válka rychle skončila v dubnu 1895 čínskou kapitulací a podepsáním mírové smlouvy v Šimonoseki (下関条約, *šimonoseki no džújaku*). Japonská armáda ztratila během tři čtvrtě roku bojů „pouze“ 1 161 vojáků zabitých v boji, což jí nepochybně dodalo

³⁰ PAINE, Sarah C. *The Sino-Japanese War of 1894-1895 Perceptions, Power and Primacy*. Cambridge University Press, 2002. s. 113–114.

³¹ Tamtéž. s. 131–133.

³² DREA, Edward J. *Japan's Imperial Army Its Rise and Fall 1853–1945*. University Press of Kansas, 2009. s. 83.

sebevědomí v následujících konfliktech.³³ Jak ale zmiňuje ve své analýze první sino-japonské války a také pozdější rusko-japonské války Painová³⁴:

„Japonci si nakonec ze svých vítězství na přelomu 20. století proti Číně a Rusku vzali špatnou lekci. Došli totiž k závěru, že zvítězili. Pravdou ale je, že jejich soupeři prohráli. Mezi těmito dvěma tvrzeními je velký rozdíl.“

Painová dále pokračuje, že Čína byla jako soupeř velice slabá a možná to jen utvrdilo Japonce v jejich idealizované představě sebe sama, jakožto neporazitelné velmoci.³⁵ Nicméně, je nutné přiznat, že si japonská armáda a námořnictvo v této válce vedly více než dobře a plně zúročily roky výcviku a modernizace. Komunikace mezi těmito dvěma složkami, zejména před válkou, sice nebyla ideální, ale její vliv na výsledek války byl zanedbatelný. Délka války a postavení Japonska ve východní Asii na konci 19. století dozajista také mělo na jejich spolupráci vliv. První sino-japonská válka je příkladem toho, jak mohla japonská armáda a námořnictvo za správných okolností spolupracovat a může sloužit jako odkaz pro porovnání s pozdějšími konflikty, kde bude znát, jak moc se situace v ozbrojených složkách zhoršila.

Po porážce Číny se námořnictvo, posíleno svým velkým vítězstvím na řece Jalu, rozhodlo využít situaci, když ministr námořnictva, admirál Jamamoto Gonnohjóe (山本権兵衛) rozhodl předložit návrh, aby nejvyšší pozici v Císařském vrchním velení (大本營, *daihonei*)³⁶ mohl zastupovat představitel námořnictva. S tím ovšem nesouhlasil ministr armády Kacura Taró (桂太郎), jenž tvrdil, že hlavní obrannou silou Japonska je armáda a námořnictvo existuje pouze pro její podporu. Toto prohlášení se samozřejmě nelíbilo představitelům námořnictva, a proto Jamamoto předložil svůj návrh samotnému císaři. Není známo, jak na něj císař reagoval, ale odložil své rozhodnutí na později. Problém byl především v tom, že tito dva muži nepovažovali jeden druhého za druhá ve zbrani, ale za politické rivala.³⁷ Počet podobných situací se s narůstající mocí Japonska a jeho ozbrojených složek stále zvyšoval. Jak již bylo zmíněno, armádní a námořní

³³ DREA, Edward J. *Japan's Imperial Army Its Rise and Fall 1853–1945*. University Press of Kansas, 2009. s. 84–86.

³⁴ PAINE, Sarah C. *The Sino-Japanese War of 1894-1895 Perceptions, Power and Primacy*. Cambridge University Press, 2002. s. 369.

³⁵ Tamtéž. s. 369.

³⁶ Vrchní velení aktivované během války pro koordinaci armády a námořnictva.

³⁷ SCHENCKING, Charles J. *Making Waves: Politics, Propaganda, and the Emergence of the Imperial Japanese Navy, 1868–1922*. Stanford University Press, 2005. s. 94–95.

důstojníci se v průběhu času měnili spíše na politiky a jejich hlavním cílem bylo zabránit „druhé straně“ získat větší moc na domácí politické scéně.

1.2.2. Rusko-japonská válka

Porážka Číny měla ovšem za následek také nárůst ruského vlivu v oblasti Mandžuska, kde Rusové plánovali napojit čínskou železnici na svou vlastní Transsibiřskou magistrálu³⁸. Důvodem bylo pronajmutí čínského poloostrova Liao-tung na jihozápadě Mandžuska, kde Rusové začali opevňovat a modernizovat pevnost Port Arthur. I když Japonsko bojovalo na stejné straně jako Rusko při povstání Boxerů³⁹, vztahy těchto dvou zemí byly na počátku 20. století na bodě mrazu. Situace byla o to horší, jelikož tento poloostrov požadovali Japonci po vítězství nad Čínou, ale žádost byla evropskými mocnostmi zamítnuta.⁴⁰

Ruský car Mikuláš II. nevěřil, že by mu mohlo Japonsko vyhlásit válku, aniž by si to on sám přál, a proto se o zahraniční politiku na dálném východě příliš nezajímal. V roce 1902 ale schválil návrh na evakuaci z Mandžuska a vyřešení problému mírovou cestou. Hned o rok později však nastal problém, když ruští vyšší důstojníci evakuaci bez uvědomění cara přerušili a poslali své vojáky na hranici s Koreou. Tento krok nenávratně poškodil vztahy obou národů a Japonsko se začalo chystat na válku. Polní maršál Ójama Iwao (大山巖) požádal 1. února 1904 císaře o povolení vyhlásit válku, což mu bylo o čtyři dny později uděleno.⁴¹

Armádní a námořní ministři se domluvili na strategii útoku. Plán spočíval v překvapivém útoku na ruskou flotilu zakotvenou v Port Arthuru pomocí torpédových člunů. Námořnictvo si bylo úspěchem tohoto útoku jisto a požadovalo po armádě pouze vyslání části svých sil na obklíčení vojenské posádky Port Arthuru. Zbytek japonské armády se měl utkat s ruskou armádou v Mandžusku. Plán ovšem nevyšel a námořnictvo poškodilo pouze pár lodí, které se stáhly do bezpečí Port Arthuru. Námořnictvu se také nezdařily další tři pokusy o zablokování přístavu potopením lodě

³⁸ Železnice vedoucí z Moskvy až do Vladivostoku.

³⁹ Čínské nacionalistické hnutí, které bojovalo proti západnímu vlivu v Číně. Povstání muselo být potlačeno aliancí osmi národů (Velká Británie, USA, Rusko, Japonsko, Francie, Itálie, Německo a Rakousko-Uhersko), která bránila své občany žijící v Číně.

⁴⁰ DREA, Edward J. *Japan's Imperial Army Its Rise and Fall 1853–1945*. University Press of Kansas, 2009. s. 96–97.

⁴¹ JUKES, Geoffrey. *The Russo-Japanese War 1904-1905*, Osprey Publishing, 2002. s. 16–20.

v nejužším místě. Armáda tak musela zrušit své původní plány a přizpůsobit se dané situaci.⁴² Je pochopitelné, jak moc museli být armádní důstojníci v dané chvíli frustrováni. Z jejich pohledu mělo námořnictvo jediný úkol, ve kterém selhalo, a kvůli tomu byly v kterýkoliv moment ohroženy armádní transporty připlouvající z Japonska. Je ovšem nutno dodat, že námořnictvo před válkou nesdílelo takové nadšení pro boj na kontinentu jako armáda a nevěřilo, že by bylo možné ruské námořnictvo v otevřené bitvě porazit. Například admirál Jamamoto odmítal řešit se svými armádními protějšky „korejskou otázku“ a zakázal to i svým podřízeným, jelikož věřil, že Korea není k přežití císařství potřebná.⁴³

Kvůli selhání námořnictva musela armáda vyslat 3. armádu pod velením Nogiho Maresukeho (乃木希典)⁴⁴, který dostal za úkol pevnost dobýt. To bylo nutné, jelikož ruská flotila uvnitř přístavu čekala na posily z Evropy, aby mohla podniknout protiútok. Od války s Čínou, kdy byla japonská armáda schopna pevnost dobýt během jediného dne, se ale hodně změnilo. V této válce, ale armáda nebyla na obléhání vůbec připravená, protože s ním nikdo nepočítal. Několik dalších měsíců tak umíralo tisíce vojáků 3. armády při bezvýsledných frontálních útocích a také v transportech na moři, kde na ně útočily menší ruské lodě.⁴⁵ Vysoké ztráty na životech dávala armáda samozřejmě za vinu námořnictvu. To z pohledu armády pouze kotvilo před Port Arthurem a čekalo až armáda napraví jeho chyby a po dobytí pevnosti vypudí ruské lodě.

V listopadu 1904, tři měsíce po začátku obléhání, požádal polní maršál Ójama generála Kodamu Gentaróa (兒玉源太郎), aby našel způsob, jak celou situaci vyřešit. Jelikož měl Kodama přehled nad celou válečnou situací, tak souhlasil, ale odmítl nahradit Nogiho jakožto velícího důstojníka 3. armády. Kodamův plán spočíval v dobytí kóty 203 pomocí obléhacího dělostřelectva⁴⁶. Kóta 203 byla důležitá z toho důvodu, protože z ní bylo vidět na celý přístav a mohla být použita jako pozorovatelná pro usměrnění

⁴² DREA, Edward J. *Japan's Imperial Army Its Rise and Fall 1853–1945*. University Press of Kansas, 2009. s. 102–103.

⁴³ SCHENCKING, Charles J. *Making Waves: Politics, Propaganda, and the Emergence of the Imperial Japanese Navy, 1868–1922*. Stanford University Press, 2005. s. 103–104.

⁴⁴ Japonský armádní generál, který se i přes své taktické chyby během války stal po své smrti legendou. Když v roce 1912 zemřel císař Meidži, Nogi spolu se svou manželkou spáchali v souladu s kodexem bušidó rituální sebevraždu. Nogi se tak stal ideálem císařského služebníka.

⁴⁵ DREA, Edward J. *Japan's Imperial Army Its Rise and Fall 1853–1945*. University Press of Kansas, 2009. s. 105–107.

⁴⁶ Děla kalibru 280 mm pro které musely být zvlášť vybetonována palebná stanoviště.

dělostřelecké palby.⁴⁷ Po několika týdnech tvrdých bojů se Japoncům konečně podařilo úplně dobýt kótu 203 a ihned začali ostřelovat ruskou flotilu. Jediná větší hrozba, která v přístavu po ostřelování zbyla, byla bitevní loď *Sevastopol*, na kterou námořnictvo, které si po svém předešlém neúspěchu potřebovalo zachránit tvář, muselo vypálit 130 torpéd, aby ji potopilo. Port Arthur však stále měl značnou vojenskou posádku, která se ovšem k japonskému překvapení vzdala 1. ledna 1905, čímž celé obléhání skončilo. Japonská armáda v této bitvě utrpěla ztráty přes 64 000 vojáků.⁴⁸

Po tomto těžce vybojovaném vítězství byla Nogiho armáda převelena do Mandžuska, kde probíhaly těžké boje. Právě tam se odehrála jedna z největších pozemních bitev v do té doby, co se týče počtu zúčastněných vojáků. U města Mukden se střetlo 200 000 japonských a 300 000 ruských vojáků. I přes Japonské taktické vítězství, byla tato bitva spíše remízou, protože se Rusům podařilo koordinovaně ustoupit a vytvořit nové obranné pozice. Vrchní velení v Japonsku to však bralo jako vítězství a požadovalo další ofenzívy, proti čemuž, ale protestoval polní maršál Ójama. Mukden se tak stal poslední velkou pozemní bitvou v rusko-japonské válce.⁴⁹

I přes tuto skutečnost zde stále byl problém s ruskou Baltskou flotilou, která se blížila směrem k Japonsku a nikdo přesně nevěděl odkud připluje. Ta se konečně ukázala na konci května v průlivu Cušima, což dalo veliteli japonské flotily, Tógóovi Heihačiróovi (東郷 平八郎), dostatek času se na ruskou flotilu připravit. Přestože měli Rusové modernější a lépe vyzbrojené lodě než Japonci, kvalita posádky a důstojníků byla přinejmenším diskutabilní. Tógó se rozhodl využít momentu překvapení a použil riskantní taktiku „příčka T“⁵⁰. To se mu podařilo a během jednoho dne bojů byla ruská flotila naprosto zdecimována, zatímco Japonci utrpěli minimální škody. Rusové ztratili téměř všechny své lodě, včetně osmi bitevních lodí a 4 830 námořníků přišlo o život. Na japonské straně bylo potopeno několik torpédových člunů a o život přišlo 110 mužů. Po bitvě u Cušimy začalo mírová vyjednávání a válka skončila.⁵¹

⁴⁷ WARNER, Denis a Peggy. *The Tide at Sunrise – A History of the Russo-Japanese War, 1904-1905*. Charterhouse, 1974. s. 427–430.

⁴⁸ Tamtéž. s. 435–440.

⁴⁹ DREA, Edward J. *Japan's Imperial Army Its Rise and Fall 1853–1945*. University Press of Kansas, 2009. s. 108–109.

⁵⁰ Námořní manévr, kdy velitel přivede svou eskadru kolmo na čelo eskadry nepřátelské a soustředí tak plnou boční palbu celé řady svých lodí na čelní loď (lodi) protivníka.

⁵¹ JUKES, Geoffrey. *The Russo-Japanese War 1904-1905*, Osprey Publishing, 2002. s. 72–76.

Rusko-japonská válka ukázala další trhliny ve vztazích armády a námořnictva. Při každém neúspěchu byly obě ozbrojené složky připraveny obviňovat se navzájem. Je sice pravda, že námořnictvo nesplnilo svůj hlavní úkol hned na začátku války a většinu času se aktivně nezapojovalo do bojů, ale na druhou stranu měla armáda s touto možnou situací počítat, jelikož u žádného plánu není jistota, že vyjde. Je možné, že pokud by se námořnictvu nepodařil „zázrak“ u Cušimy, stalo by se už natrvalo druhořadým partnerem v japonské vojenské hierarchii. Jak ale píše Drea⁵²:

„Po Tógóově velkolepém vítězství u Cušimy dosáhlo námořnictvo stejného statutu, jaký měla armáda. Obě složky se tak musely vypořádat s rozdílnými potřebami, možnými nepřáteli, rozdílnými válčišti a celonárodní vojenskou strategií. Nová generace armádních velitelů se s tímto musela vyrovnat a snažit se udržet si svou dosavadní pozici moci v ozbrojených silách.“

⁵² DREA, Edward J. *Japan's Imperial Army Its Rise and Fall 1853–1945*. University Press of Kansas, 2009. s. 124.

2. Japonsko po skončení období Meidži a meziválečné období

S porážkou carského Ruska se Japonsko zbavilo svého největšího soupeře v regionu. S tím se však objevily jiné problémy, a to především ztráta společného nepřítele, který alespoň do jisté míry zaručoval jednotu a spolupráci armády a námořnictva. Země byla po válce s Ruskem finančně vyčerpaná a nemohla si dovolit vydávat tak velkou část svého rozpočtu na zbrojení jako tomu bylo během války. Tato skutečnost ovšem unikla jak armádě, tak námořnictvu, o čemž v roce 1912 píše i tokijský deník Asahi Šinbun (朝日新聞)⁵³:

„Nejenže armáda a námořnictvo soupeří s lidmi z ostatních zemí, ale také se snaží překonat jeden druhého na domácí půdě... Nedávají na sobě znát žádné obavy ohledně finanční situace jejich země.“

Další ránou byla pro Japonsko smrt císaře Meidži, 30. července 1912. Ten byl považován za otce moderního japonského národa a vůdce, který dostal Japonsko ze středověku. Nástupcem se stal jeho syn, císař Taišó (大正), který byl celý svůj život sužován nemocemi a obecně se na vládnutí nehodil. Tato skutečnost pravděpodobně napomohla ozbrojeným složkám získat ještě větší moc, než předtím ve vládě měly.

2.1. Politické štěpení během období Taišó

První větší problém nastal hned v roce 1912, kdy se předseda vlády Saiondži Kinmoči (西園寺公望) rozhodl nevyhovět požadavkům armády, která opakovaně požadovala navýšení svého rozpočtu, a místo toho se rozhodl vyhovět v tomto ohledu námořnictvu. Rozdíl oproti předešlým podobným rozhodnutím byl v tom, že nyní byla viditelně upřednostňována jedna část ozbrojených složek před tou druhou⁵⁴. Námořnictvo bylo v této době chápáno více jako obranná složka státu, zatímco armáda jako „nenasytný agresor“, který touží pouze po neomezené expanzi bez ohledu na stav vlastní země.

⁵³ SCHENCKING, Charles J. *Making Waves: Politics, Propaganda, and the Emergence of the Imperial Japanese Navy, 1868–1922*. Stanford University Press, 2005. s. 137.

⁵⁴ Samozřejmě po většinu své existence byla upřednostňována armáda, ale toto bylo poprvé, kdy dostalo přednost námořnictvo.

Netřeba dodávat, že armáda byla kvůli tohoto rozhodnutí v naprostém afektu a chápala to jako urážku na cti a diskriminaci.⁵⁵

Japonská vláda byla stejně jako většinu své existence velice nestabilní a vyžadovala udržování statu quo mezi armádou a námořnictvem. Výše zmiňovaný problém, ale nastal kvůli nedostatečným financím a žádosti námořnictva o zařazení do výzbroje nového typu bitevní lodě, Dreadnought, která byla zkonstruována před několika lety ve Velké Británii. Tento požadavek připadal vládě důležitější než ten armádní, která požadovala vytvoření dvou nových pěších divizí. Armáda však měla ve vládě stále velkou moc a odmítala být odsunuta až na druhé místo. Následovaly dlouhé diskuse a pokusy o ovlivnění rozpočtu, ale žádná nepřinesla vytoužený výsledek. Armáda odmítala ustoupit ze svých požadavků, ale neuměla si je ani dobře obhájit. Saiondzioho nerozhodnost se nelíbila jeho oponentům ani lidem, kteří ho podporovali. Japonská politika se opět rozdělila na Sacumu proti Čóšú a po rezignaci armádních ministrů Saiondziova vláda padla, a to všechno kvůli „dvěma divizím“.⁵⁶

Takto začala politická krize Taišó (大正政変, *taišó seihen*), jež měla za následek změny, které byly pro Japonsko problematické až do konce druhé světové války. Po rozpuštění předešlé vlády byl jako nový předseda jmenován opět Kacura Taró. Když nyní byla armáda opět u moci, nabídl Kacura pozici námořního ministra admirálu Saitóovi Makotovi (齋藤実), který byl vyslán námořnictvem, aby vyjednával o rozpočtu schváleném předchozí vládou. Saitó zprvu souhlasil s kompromisem, že námořnictvo nedostane všechny peníze, které dostat mělo, ale když toto rozhodnutí sdělil svým nadřízeným, řekli mu, že je to nepřipustné. Když se Saitó pokusil změnu svého rozhodnutí sdělit Kacurovi, bylo už pozdě, jelikož Kacura už své rozhodnutí sdělil císaři. Saitó se proto rozhodl rezignovat na svou pozici ministra, v čemž mu bylo zabráněno tzv. císařským reskriptem pro vojáky a námořníky (軍人勅諭, *gundžin čokuju*)⁵⁷.⁵⁸ Celá událost v podstatě dospěla k pokusům navzájem se „vyšachovat“ v politické hře. Použitím reskriptu, vznikl precedent, který způsobil více problémů, než kolik jich

⁵⁵ ORBACH, Danny. *Curse on This Country. The Rebellious Army of Imperial Japan*. Cornell University Press, 2017. s. 133.

⁵⁶ SCHENCKING, Charles J. *Making Waves: Politics, Propaganda, and the Emergence of the Imperial Japanese Navy, 1868–1922*. Stanford University Press, 2005. s. 150–151.

⁵⁷ Oficiální sbírka návodů pro správné chování vojáků, vydaná císařem Meidžim v roce 1882. Reskript vyžadoval po vojácích absolutní poslušnost císaři a účast v politických stranách ve vlastní prospěch.

⁵⁸ SCHENCKING, Charles J. *Making Waves: Politics, Propaganda, and the Emergence of the Imperial Japanese Navy, 1868–1922*. Stanford University Press, 2005. s. 157–159.

vyřešil. Armáda jím sice mohla vydírat námořní ministry, aby nemohli abdikovat, ale zároveň nemohla přimět námořnictvo ke spolupráci, čímž se ještě více zvýšila touha námořnictva se od armády úplně izolovat.

Kacura nebyl jako předseda vlády velice oblíbený. Lidé ho považovali za chamtivého, když kvůli této pozici opustil císaře jako jeho komorník. Byl pod neustálou kritikou především od politické strany Asociace přátel konstituční vlády (立憲政友会, *rikken seijūkai*), která se snažila zabránit armádě v dosažení absolutní vládní moci. Nepopularita a opozice vůči Kacurově vládě byla tak velká, že vláda o pár měsíců později opět padla. Jako dalším se předsedou vlády stal admirál Jamamoto Gonnohjóe, jenž se dohodl s ostatními politickými stranami na kompromisu, že armádní a námořní ministři nemusí být v aktivní službě. Toto rozhodnutí sice nemělo na budoucí vlády zas tak velký vliv, nicméně alespoň na nějakou dobu zažehnilo politickou krizi.⁵⁹

Během první světové války se Japonsko oportunisticky přidalo na stranu Dohody a zabralo německé pacifické kolonie. Mnohem více času, ale strávila japonská armáda v Číně, která byla po revoluci v roce 1911 rozdělena na mezi sebou válčící frakce. Tam armáda trénovala čínské vojáky a získala mnoho bojových zkušeností. V roce 1919 si udržovala v Číně čtyři vojenské posádky, z nichž ta mandžuská se později stala neslavnou Kuantungskou armádou.⁶⁰ Je nutné dodat, že v Číně získávala moc a vliv japonská armáda, nikoliv Japonsko samotné, což se později stane problematickým pro japonskou vládu.

Během Sibiřské intervence⁶¹ v letech 1918-1922 se předseda vlády Hara Takaši (原敬) z politické strany Rikken seijūkai, snažil získat vliv nad vojenským vrchním velením. Zavedl reformy, které zakazovaly vojenským představitelům držet pozice guvernéra například v Koreji nebo na Tchaj-wanu. Hara byl v roce 1921 zavražděn pravicovým nacionalistou, ale jeho reformy zůstaly. Armáda se proto rozhodla separovat své vojenské jednotky v koloniích od civilní vlády, jež se měly od té chvíle zodpovídat pouze vrchnímu velení. Začátkem 20. let se také začala rozšiřovat radikalizace mezi

⁵⁹ HUMPHREYS, Leonard A. *The Way of the Heavenly Sword The Japanese Army in the 1920s*. Stanford University Press, 1995. s. 21–22.

⁶⁰ Tamtéž s. 23–24.

⁶¹ Vojenská expedice států Dohody, která měla podpořit ruskou bílou armádu v boji proti bolševikům.

mladými nižšími důstojníky, kteří byli od mládí učeni poslouchat pouze své nadřízené a opovrhovat „civilisty“.⁶²

Po konci První světové války a Sibiřské intervence se Japonsko, podobně jako zbytek světa, začalo potýkat s finančními problémy. Z toho důvodu se se člen parlamentu Cunoda Korešige (津野田是重) rozhodl k reformním krokům známým také jako Jamanašiho odzbrojení (山梨軍縮, *jamanaši gunšuku*)⁶³. Avšak tato reforma neměla za účel pouze snížit utrácení armády a námořnictva. Jejím hlavním cílem bylo snížit vliv armády zrušením vojenských škol pro mládež, čímž by se zabránilo její indoktrinaci, a sjednocení velení armády a námořnictva. Armádní důstojníci byli po nedávné smrti generála Jamagaty tímto návrhem zprvu zaskočení, ale rychle identifikovali podstatný problém této reformy. Snížení vojenských posádek by způsobilo ekonomické problémy na mnoha místech, a tudíž se armáda s parlamentem dohodla na kompromisu. Nakonec se ale ukázalo, že kvůli všem ústupkům, které armáda dostala, měla reforma na funkci ozbrojených složek jen minimální vliv.⁶⁴

Období Taišó se pro armádu ukázalo být dvousečným mečem. Na rozdíl od období Meidži byly zásahy císaře do armádní politiky minimální, což dalo mnoha důstojníkům příležitost zaměřit se na své osobní ambice beze strachu z následků. Důsledkem toho se ale také zvýšila touha jednotlivých frakcí po moci, což způsobilo ještě větší nejednotnost v už tak nestabilní organizaci. Do konce období Taišó, a v podstatě až do konce druhé světové války, přetrvávaly tyto problémy i nadále.

2.2. Hokušinron a invaze do Mandžuska

Během třicátých let začala armáda a námořnictvo prosazovat svou strategii pro následující zdánlivě nevyhnutelný konflikt se Západem. Armáda měla v plánu expanzi severním směrem (北進論, *hokušinron*), vůči Sovětskému svazu. Rusko bylo považováno za hlavního japonského rivala už v době rusko-japonské války a armáda chtěla plně zužitkovat svůj potenciál a omezit roli námořnictva v případném konfliktu.

⁶² ORBACH, Danny. *Curse on This Country. The Rebellious Army of Imperial Japan*. Cornell University Press, 2017. s. 162–163.

⁶³ Název reforma dostala po změnách, o které se zasloužil armádní generál Jamanaši Hanzó (山梨半造).

⁶⁴ HUMPHREYS, Leonard A. *The Way of the Heavenly Sword The Japanese Army in the 1920s*. Stanford University Press, 1995. s. 61–63.

Na druhou stranu námořnictvo podporovalo plán pro expanzi jižním směrem (南進論, *nanšinron*), který stavěl do pozice protivníka západní mocnosti, jmenovitě Velká Británie, USA nebo Nizozemsko. Jihovýchodní Asie rovněž námořnictvu vyhovovala z hlediska geografie, jelikož mohlo využít sílu celé své flotily.

Koncem dvacátých let byla armáda sužována nekázní mladších důstojníků, která se nejspíše i dnes dá jen těžce pochopit. V roce 1931 došlo k tzv. Břežnovému incidentu (三月事件, *sangacu džiken*), kdy se skupina důstojníků z ultranacionalistické frakce Společnosti třešňových květů (桜会, *sakura kai*), pod vedením podplukovníka Hašimota Kingoróa (橋本欣五郎), pokusila o vojenský převrat. Záminkou pro pokus o puč měla být Londýnská námořní smlouva (ロンドン海軍軍縮会議, *rondon kaigun gunšuku kaigi*), která limitovala tonáž lodí a flotil signatářů smlouvy. Přebat nakonec skončil neúspěšně, jelikož Hašimoto byl považován za příliš radikálního i v rámci armády. I když se pokusil o násilný vojenský převrat vůči legitimní vládě, nebyl nijak potrestán.⁶⁵ Skutečnost, že Hašimoto nebyl potrestán s sebou v budoucnu nesla nenadálé důsledky a pouze ukázala naprostý nezájem nebo neschopnost armádního velení kontrolovat své podřízené.

Ve stejném období, kdy se Hašimoto pokoušel o puč, se důstojníci Kuantungské armády chystali v Mandžusku provést plán dosud nevídaných rozměrů. Radikální důstojníci v japonské armádě byli rozděleni do dvou skupin. Pro jednu byla priorita politické dění v Japonsku a pro druhou expanze do Mandžuska. Jelikož Hašimoto selhal při svém pokusu o převrat v Japonsku, dostalo se na řadu Mandžusko. Lídři tohoto spiknutí byli plukovníci Itagaki Seiširó (板垣征四郎) a Išihara Kandži (石原莞爾). Na rozdíl od Břežnového incidentu, plánovali důstojníci Kuantungské armády invazi už několik let a všechno tak bylo do posledního detailu připraveno. Navíc mezi spiklenci existovala dohoda o ignoraci jakýchkoliv dotazů z Tokia, které by jim zabránily v úspěšném dokončení jejich plánu. Išihara dokonce navrhoval, že se vzdá svého japonského

⁶⁵ DREA, Edward J. *Japan's Imperial Army Its Rise and Fall 1853–1945*. University Press of Kansas, 2009. s. 167–168.

občanství a převezme kontrolu nad Mandžuskem jako „dobrodruh bez státní příslušnosti.“⁶⁶

Osmnáctého září byla pod Jižní mandžuskou železnicí kousek od Mukdenu odpálena bomba nastražená Kuantungskou armádou, která započala tzv. Mukdenský incident (滿洲事變, *manšú džiken*), čímž zahájila neoficiální japonskou invazi. Z incidentu byli obviněni „čínští bandité“ a japonská armáda rychle obsadila mukdenské vojenské kasárny a poté i zbytek města. Vrchní velení v Tokiu bylo touto událostí naprosto zaskočeno a odmítlo poslat do Mandžuska posily. Japonské armádní velení v Koreji to však za problém nepovažovalo a o tři dny později překročily japonské jednotky korejskou hranici s Mandžuskem. Císař vyslání armády sice retroaktivně povolil, ale varoval, aby byli v budoucnu velitelé při svých rozhodnutích opatrnější.⁶⁷ Mukdenský incident zvýšil japonské armádě sebevědomí a utvrdil ji v tom, že si beze strachu z tokijské vlády a vrchního velení může dělat, co se jí zachce bez jakýchkoliv následků. Mimo jiné bylo Japonsko ještě vyloučeno z ligy národů, což způsobilo ještě větší neochotu Japonců dodržovat mezinárodní zákony a respektovat suverenitu okolních zemí.

Během třicátých let také proběhlo rozdělení armády na dvě hlavní frakce soupeřící o moc. Byly to Skupina kontroly (統制派, *tóseiha*) a Skupina císařské cesty (皇道派, *kódóha*). Skupina kontroly se skládala z převážně vyšších důstojníků působících v generálním štábu. De facto vůdcem této Skupiny kontroly byl generál Nagata Tecuzan (永田鉄山), i když to nebyla oficiální frakce sama o sobě, ale existovala pouze v očích nižších důstojníků. Ti ji považovali za skupinu oportunistických, privilegovaných jedinců, kteří vstoupili do armády pouze pro svůj vlastní prospěch, a nikoliv pro dobro císařství. Z toho důvodu se nižší důstojníci rozhodli založit Skupinu císařské cesty, která měla za cíl zformovat utopistickou, militaristickou společnost pod vedením císaře. Vůdci této skupiny byli generálové Araki Sadao (荒木貞夫) a Mazaki Džinzaburó (真崎

⁶⁶ ORBACH, Danny. *Curse on This Country. The Rebellious Army of Imperial Japan*. Cornell University Press, 2017. s. 210–211.

⁶⁷ DREA, Edward J. *Japan's Imperial Army Its Rise and Fall 1853–1945*. University Press of Kansas, 2009. s. 168–169.

甚三郎), což byli jediní dva muži z vyššího velení, se kterými byli mladí důstojníci ochotni spolupracovat.⁶⁸

V roce 1936 se Skupina císařské cesty rozhodla pro další pokus o převrat, který je znám pod jménem Incident 26. února (二・二六事件, *ni ni roku džiken*). Během ranní sněhové bouře bylo zmobilizováno 1400 vojáků z 1. pěchotní divize, kteří následně obsadili velkou část centrálního Tokia a zavraždili ministra financí Takahašiho Korekijoa (高橋是清), inspektora edukace vojenské mládeže Watanabeho Džótaróa (渡辺錠太郎) a lorda strážce pečeti Saitóa Makotoa (齋藤実). Poté spiklenci předali ministrovi armády Kawašimovi Jošijukimu (川島義之) svůj seznam požadavků. Incident byl nakonec zastaven⁶⁹ a na rozdíl od předešlých pokusů o převrat bylo mnoho lídrů povstání odsouzeno k smrti.⁷⁰ Na rozdíl od Mukdenského incidentu si vyšší důstojníci uvědomili, že nemohou tyto věci jen tak ignorovat, jelikož by mohli být další na seznamu nežádoucích osob opoziční frakce. Z toho důvodu byl také vydán neobvyklý rozkaz k popravě vůdců povstání. Tato skutečnost však ve výsledku moc nezměnila. Vrchní velení armády nemělo problém s tím, že se skupina důstojníků opět snažila „zachránit Japonsko“, nýbrž s tím, že nebyli součástí onoho plánu. Na začátku období Šówa už bylo Japonsko nějakou dobu v područí armády jejíž největší politický soupeř bylo námořnictvo. Schopnost civilní vlády, jakkoliv ovlivňovat japonskou zahraniční politiku v podstatě přestala koncem třicátých let existovat.

2.3. Oddělený vývoj bojové techniky

Dalším nemalým problémem japonských ozbrojených složek byla naprostá separace při vývoji zbraní a bojové techniky. Místo toho, aby se Japonsko snažilo snížit výdej už tak nedostatečných financí společným vývojem a rozdělením povinností tak jako tomu bylo v ostatních zemích, rozhodlo se udělat úplně opačnou věc. Jak armáda, tak námořnictvo měly své vlastní letectva s odlišnými typy letadel, které byly používány pouze danou složkou. Dále například existovaly dvě rozdílné jednotky výsadkářů, námořnictvo

⁶⁸ ORBACH, Danny. *Curse on This Country. The Rebellious Army of Imperial Japan*. Cornell University Press, 2017. s. 232.

⁶⁹ Významnou roli v zastavení puče hrála také námořní pěchota (*rikusentai*, 陸戦隊) vyslaná 1. flotilou.

⁷⁰ ORBACH, Danny. *Curse on This Country. The Rebellious Army of Imperial Japan*. Cornell University Press, 2017. s. 225–227.

používalo svou vlastní pěchotu nebo armáda své vlastní přepravní lodě. V podstatě mělo Japonsko ve stejný moment dvě armády a dvě námořnictva.

Obě složky byly jedna k druhé vysoce nedůvěřivé a odmítaly sdílet jakékoliv informace o novém zbraňovém vývoji nebo o čemkoliv jiném. Tím docházelo k tzv. duplikaci. I když spolu informace nesdílely, stále docházelo k vzájemné špionáži a krádežím. Tím pádem mnoho věcí, které armáda a námořnictvo odděleně vyráběly ve svých továrnách, byly téměř totožné, ale vyžadovaly na výrobu dvojnásobné úsilí. Jeden německý důstojník vyslán do Japonska popisoval ve svých pamětech prohlídku japonských vojenských továren. Poté co dokončil prohlídku jedné části s námořním důstojníkem, otevřela se střežená brána do druhé části továrny, kde si ho převzal armádní důstojník a pokračoval v prohlídce jejich části továrny.⁷¹

Jak už bylo zmíněno výše, pro každou armádní zbraň existoval lehce odlišný námořní ekvivalent. Ty zahrnovaly vše od ručních zbraní, granátů, minometů až po těžké dělostřelectvo. Některé tyto zbraně také používaly odlišnou municí i když sloužily ke stejnému účelu. Odděleně byly vyvíjeny také obrněná vozidla, jako například tanky. Japonsko se kvůli svým limitovaným zdrojům soustředilo především na stavbu lodí a letadel. Tanky byly považovány spíše za druhořadé. Nicméně i v tomto odvětví se obě strany soustředily na vlastní vývoj. Námořnictvo většinou používalo staré lehké tanky, které armáda už nepoužívala, ale námořní vrchní velení požadovalo vlastní obojživelný tank, který by se dal používat na podporu pěchoty při vylodění. Do námořní služby tak byly zavedeny dva typy tanků, Type 2 „Ka-Mi“ a Type 3 „Ka-či“. Tyto tanky se však také ukázaly jako zbytečné, jelikož v době, kdy byly zařazeny do bojů, už se Japonsko pouze bránilo. Navíc je bylo kvůli lehkému opancěrování ~~bylo~~ možné zničit i těžkým kulometem.⁷²

Některé věci, jako například vývoj vlastních letadel, jsou samozřejmě pochopitelné. Letadla startující primárně z letadlových lodí a operující nad mořem budou mít jiné technické požadavky, než které by vyžadovala armáda. To stejné by se dalo říct o obrněných vozidlech. Nepochopitelné ovšem nadále zůstává jakákoliv neochota sdílet technické detaily při vývoji těchto strojů. Kdyby k tomuto chování nedocházelo, je možné, že by Japonsko bylo schopné vyrobit více zbraní, které ve válce potřebovalo.

⁷¹ PEATTIE, M.; EVANS, D. *Kaigun_ Strategy, Tactics, and Technology in the Imperial Japanese Navy, 1887-1941*. Naval Institute Press, 2012. s. 500–501.

⁷² LELAND, Ness S. *Rikugun: Guide to Japanese Ground Forces, 1937–1945, Volume 2_ Weapons of the Imperial Japanese Army & Navy Ground Forces*. Helion & Company, 2014. s. 250–251

3. Druhá světová válka

Období Taišó a začátek třicátých let ukázal, že i když se na první pohled mohlo Japonsko jevit jako moderní země, která se v mnoha ohledech mohla rovnat Západu, mělo stále stejné problémy jako před restaurací Meidži. Absence silné vůdčí osobnosti, po smrti císaře Meidžiho způsobila dosud nevídaný růst radikalismu v rámci ozbrojených složek⁷³, který vedl k stále větší troufalosti vojenských důstojníků a neschopnosti civilní vlády s tím cokoliv udělat. Humphreys popisuje armádu v meziválečném období takto⁷⁴:

„Japonská armáda ve dvacátých letech byla zvláštní, kontradikční organizací. Na jednu stranu plná pýchy, arogance a domýšlivosti. Na stranu druhou, ale existovala ve stálém strachu z blížící se zkázy.“

Armáda se dostala do nezáviděníhodné situace, kde ať udělala cokoliv už nemohla svou situaci nijak výrazně zlepšit. Námořnictvo sice takové problémy ve svých vnitřních strukturách nemělo, ale stále bylo součástí císařství a muselo s armádou najít společnou cestu. Jak je ale z předešlých kapitol zřejmé, nebyla tato situace vůbec jednoduchá. Kromě problémů ve vlastní zemi se začínalo schylovat k dalšímu incidentu mezi Kuantungskou armádou a Čínou, která se postupně sjednocovala pod vedením revoluční strany zvané Kuomintang (中国国民党, *čúgoku kokumintó*).

3.1. Rychlý postup armády a následná stagnace fronty

V noci sedmého července 1937 došlo na mostu Marca Pola (盧溝橋事件, *rokókjó džiken*) na předměstí Pekingu k přestřelce mezi japonskými a čínskými vojáky. Obě strany se rozhodly pro eskalaci incidentu a začaly posílat do Pekingu posily. Koncem července se japonské armádě, která zmobilizovala téměř 200 000 vojáků, podařilo Peking dobýt. Námořnictvo bylo mezitím pověřeno evakuací japonských civilistů z Šanghaje. Všechny tyto události, stejně jako předchozí incidenty s Čínou, proběhly bez oficiálního vyhlášení války.⁷⁵

⁷³ V tomto období převážně v armádě.

⁷⁴ HUMPHREYS, Leonard A. *The Way of the Heavenly Sword The Japanese Army in the 1920s*. Stanford University Press, 1995. s. 180–181.

⁷⁵ DREA, Edward J. *Japan's Imperial Army Its Rise and Fall 1853–1945*. University Press of Kansas, 2009. s. 191.

Na začátku srpna došlo v Šanghaji k dalšímu incidentu, při kterém byli zabiti dva japonští námořníci, poté co odmítli zastavit na kontrolním stanovišti čínské armády a zastřelili čínskou hlídku. Dva dny poté byla do Šanghaje vyslána část japonské 3. flotily se značným počtem námořní pěchoty. Po válce se objevily i názory, že za rozsah celého incidentu mohlo námořnictvo, které rozšířilo boje mimo severní Čínu a pokud by vše přenechalo armádě, mohl být celý incident ukončen koncem roku. Toto tvrzení ovšem nebere v potaz, že vůdce čínských nacionalistů, Čankajšek (蔣介石) nebyl ochotný přenechat Japonsku žádná další území, jako tomu bylo v předchozích letech. Tím pádem by Japonsko stejně bylo nuceno postupovat dál na jih, aby si vynutilo kapitulaci.⁷⁶

Kvůli závažnosti a rozsahu výše zmíněného incidentu (第二次上海事變, *dainidži šanghai džihen*) bylo na žádost armádních a námořních důstojníků zformováno Císařské vrchní velení, jež bylo rozděleno na armádní a námořní sekci, které měly plnou kontrolu nad všemi vojenskými jednotkami. Předseda vlády a ministři nepatřící k ozbrojeným složkám byli z jakéhokoliv rozhodování vyloučeni. Představitelé ozbrojených složek mohli také při důležitých rozhodnutích požádat císaře o ratifikaci během jednání vlády za přítomnosti císaře (御前會議, *gozen kaigi*).⁷⁷ Nicméně fakt, že armáda a námořnictvo získaly plnou moc pro vedení války v Číně, připravilo obě složky o možnost svést vinu na civilní vládu, jak tomu bylo v předchozích dekadách.

Námořnictvo původně nemělo nijak velký zájem zapojit se do dalšího agresivního pokusu armády o získání čínského území. Čínské velení si však nebylo vědomo, do jaké míry byly vztahy mezi japonskou armádou a námořnictvem špatné a útokem na šanghajskou posádku a japonskou flotilu si proti sobě poštvalo dalšího nepřítele. Již v červenci roku 1937 byla mezi armádou a námořnictvem uzavřena dohoda o rozdělení povinností a příslušných válečných zón. Armáda měla na starost severní část Číny a námořnictvo centrální a jižní Čínu. Viceadmirál Hasegawa Kijoši (長谷川清) byl jedním z hlavních strůjců strategie právě pro případ čínského útoku. To byl také hlavní důvod agresivní a rychlé odpovědi námořnictva na čínské nálety. Japonská flotila okamžitě

⁷⁶ FRANK, Richard B. *Tower of Skulls: A History of the Asia-Pacific War, July 1937-May 1942*. 1-W. W. Norton Company, 2020. s. 29.

⁷⁷ DREA, Edward J. *Japan's Imperial Army Its Rise and Fall 1853-1945*. University Press of Kansas, 2009. s. 192-193.

zablokovala šanghajský přístav a letadla z letadlových lodí začala podnikat nálety na čínské hlavní město Nanking (南京戰, *nankin sen*) a další cíle ve vnitrozemí.⁷⁸

I přesto, že japonské námořní letectvo bylo mnohem lepší než to čínské, v pozemních bojích se japonská námořní pěchota nebyla schopna čínské přesile dlouho ubránit a musela tak žádat armádu o posily. Armáda, zaneprázdněná boji v severní Číně a kvůli strachu z možného sovětského útoku zprvu odmítla, ale po zhoršení situace v Šanghaji a nátlaku z Tokia se nakonec rozhodla pro vyslání tří divizí a vytvoření šanghajské expediční armády (上海派遣軍, *šanhai haken gun*). Japonsko se chtělo vyhnout zatažení západních mocností do konfliktu⁷⁹, a proto většina bojů probíhala převážně na předměstí. Jak Japonsko, tak Čína dále posílaly do města nové divize, ale kvůli těžko prostupnému terénu se fronta skoro nehnula a ztráty na životech přibývaly. Situace se změnila až začátkem listopadu roku 1937, kdy se japonské armádě podařilo vylodit za čínskou obranou linií a kvůli obavám z obklíčení musely čínské jednotky ustoupit. Ztráty⁸⁰ byly tak obrovské, že šokovaly i japonskou veřejnost.⁸¹

Japonská armáda i nadále pokračovala v rychlém postupu na otevřených pláních severní Číny, ale nebyla schopna efektivně ničit čínské jednotky. Ty ustupovaly dále do vnitrozemí a jakmile se dostaly do hor, japonská armáda je nemohla kvůli špatné logistické situaci v regionu z těchto pozic vytlačit. Japonské vrchní velení se po dlouhé diskusi shodlo, že nejlepší řešení, jak rychle ukončit válku, bylo obsazení Nankingu. Pro tento účel byly vyslány jednotky, které bojovaly v bitvě o Šanghaj. Jelikož se čínské armádě nepodařilo rychle zformovat novou obrannou linii, Japonská armáda během první poloviny prosince, za podpory námořního letectva, Nanking relativně rychle dobyla. Avšak válka, jak si mnozí v Japonsku původně mysleli, touto událostí neskončila.⁸²

Po dobytí Nankingu nezbylo Japonsku nic jiného než pokračovat v dalším postupu. Nicméně kvůli rozsahu čínského území a nedostatku zpevněných cest byla japonská armáda schopna postupovat pouze tam, kde vedla železnice. Dalším hlavním cílem se

⁷⁸ PAINE, Sarah C. *The Wars for Asia 1911–1949*. Cambridge University Press, 2012. s. 132.

⁷⁹ Začátkem 20. století se centrum Šanghaje stalo významným obchodním střediskem, ve kterém sídlilo mnoho západních firem.

⁸⁰ Odhaduje se, že Japonsko ztratilo přibližně 40 000 mužů a Čína 200 000.

⁸¹ DREA, Edward J. *Japan's Imperial Army Its Rise and Fall 1853–1945*. University Press of Kansas, 2009. s. 195–196.

⁸² Tamtéž. s. 196–197.

tak stalo město Sü-čou (徐州会戰, *džošu kaisen*), které bylo poslední velkou překážkou k propojení Mandžuska a Šanghaje železnicí. Těžkých bitev, které trvaly od března do května roku 1938 se zúčastnilo téměř 600 000 vojáků. I přes statečný odpor čínské armády, i toto město nakonec podlehl japonskému nátlaku.⁸³

Po tomto vítězství pokračovala Japonská armáda směrem k Wu-chanu (武漢作戰, *bukan sakusen*), který byl pro obě bojující strany důležitým železničním uzlem. Aby se vyhnul jeho ztrátě, rozhodl se Čankajšek pro radikální strategii zničení přehrad na řekách kolem Wu-chanu. Kvůli tomuto rozhodnutí přišlo o život kolem 900 000 čínských civilistů. Japonskou armádu však tento krok nijak zvlášť nezpomalil. Naopak zvýšení hladiny řeky způsobilo, že se nyní mohlo japonské námořnictvo se svými loděmi dostat dále do vnitrozemí a ostřelovat čínská města. Japonská armáda a námořnictvo zároveň bombardovaly nové čínské hlavní město Čchung-čching (重慶爆擊, *džúkei bakugeki*) a obsazovali města podél řeky Jang-c'-ťiang. Wu-chan padl v říjnu 1938 po úspěšné čínské evakuaci.⁸⁴

S dobytím Wu-chanu se fronta téměř zastavila. Japonská logistika nebyla schopna podporovat operace na tak velkém území a Čína kvůli velkým ztrátám na životech a vojenském materiálu nemohla území získat zpět. Spolupráce armády a námořnictva by se v prvním roce čínsko-japonské války mohla zdát jako velice úspěšná. To je sice pravda, ale je nutno zmínit, že ani jedna ze složek nebyla příliš nadšena z výsledné situace. Námořnictvo nemělo o válku s Čínou zájem a kvůli ambicím armády bylo do konfliktu zvléčeno. Na druhé straně armáda byla frustrovaná kvůli tomu, že musela odklonit jednotky ze severní Číny na pomoc námořnictvu, které se rozhodlo bránit Šanghaj, místo toho, aby jen evakuaovalo civilní obyvatelstvo. Spolupráce japonské armády a námořnictva v této fázi války by se dala popsat jako dostatečná, ale stále ani zdaleka nedosahovala úrovně západních ozbrojených složek. Japonská vítězství byla z velké části zapříčiněna velice špatným stavem a nepřipraveností čínské armády.

⁸³ PAINE, Sarah C. *The Wars for Asia 1911–1949*. Cambridge University Press, 2012. s. 138.

⁸⁴ Tamtéž. s. 139–141.

3.2. Nomonhan (1939) a rozhodnutí pro expanzi na jih

Úhlavním nepřítelem japonské armády bylo už od konce 19. století carské Rusko a později Sovětský svaz. Čína byla považována za slabého soupeře, kterému nebylo nutno věnovat mnoho pozornosti. Během třicátých let došlo k mnoha menším potyčkám podél hranice se Sovětským svazem a jeho spojencem, Mongolskou lidovou republikou. Od začátku druhé čínsko-japonské války začal Sovětský svaz zvyšovat dodávky zbraní a vojenského materiálu Číně a potyčky na sovětsko-japonské hranici se také zintenzivnily. Situace na hranici se Sovětským svazem byla pro japonskou armádu velmi problematická, jelikož byla zaneprázdněna boji v Číně, ale musela také udržovat značnou posádku v Mandžusku kvůli případnému sovětskému útoku.

V květnu roku 1939 došlo na hranici s Mongolskem poblíž vesnice Nomonhan k dalšímu incidentu (ノモンハン事件, *nomonhan džiken*) mezi mandžuskými a mongolskými vojáky. Během tohoto incidentu byla zničena japonská jednotka o 220 mužích. Kuantungská armáda chtěla původně incident ignorovat, ale poté co Sověti začali přesouvat do Mongolska stále více divizí, musela odpovědět stejně. Následující měsíc vyslala 23. divizi, která měla využít moment překvapení a bez varování zaútočit. Divize, kterou velení armády vyslalo, však neměla téměř žádné bojové zkušenosti a její vybavení bylo velmi zastaralé. Situace byla tak špatná, že zásobovací důstojník spáchal sebevraždu poté, co jednotka vyrazila do bitvy. Divize na začátku června překročila řeku Chalchyn, která vymezovala oficiální hranici, a začala útočit na překvapené sovětské vojáky.⁸⁵

Kvůli vzdálenosti mongolských zásobovacích skladů, neočekávala Kuantungská armáda, že by Sověti byli schopni nasadit do bitvy větší počet vojáků. Opak byl ovšem pravdou a Sověti nashromáždili téměř dvojnásobek mužů, než měli v regionu Japonci a mnohonásobně více bojové techniky. Koncem srpna začala sovětská armáda masivní ofenzívu, jež během pouhých čtyř dnů úplně obklíčila a zlikvidovala všechny japonské jednotky, které překročily řeku Chalchyn. I přes statečný odpor japonských vojáků, nebyla šance se sovětskému útoku ubránit. K překvapení japonskému velení se však Sověti rozhodli zastavit na stanovené hranici a nepokračovat v ofenzívě.⁸⁶

⁸⁵ FRANK, Richard B. *Tower of Skulls: A History of the Asia-Pacific War, July 1937-May 1942*. 1-W. W. Norton Company, 2020. s. 126–127.

⁸⁶ Tamtéž. s. 126–127.

Bitva o Nomonhan skončila drtivou porážkou, na kterou nebyl nikdo v Japonské armádě připraven. Dlouhé roky bylo argumentováno, že by armáda měla dostat od státu více zdrojů pro válku s úhlavním nepřítelem japonského císařství, Sovětským svazem. Jak Drea vysvětluje ve své knize⁸⁷:

„Nomonhanská kampaň byla kulminací více než třiceti příprav armády na válku s Ruskem. Dekády byly investovány do vytvoření nových doktrín, taktických inovací, nových zbraňových systémů a příprav pro vítězství v první rozhodující bitvě, ve které měl být nepřítel co nejrychleji obklíčen a zničen.“

Je tedy poněkud ironické, že tato taktika fungovala přesně tak, jak si japonské vrchní velení představovalo, ale ten, kdo ji dokázal využít efektivněji, byl právě Sovětský svaz. Po desetiletích argumentů mělo námořnictvo konečně důkaz, že expanze severním směrem nemá smysl a bylo by výhodnější se zaměřit na bohatý jih, kde by námořnictvo mohlo být mnohem více nápomocné než uprostřed asijské stepi. Armáda tak díky své aroganci v podstatě předala námořnictvu iniciativu a jejím hlavním úkolem se stalo držení pozic v Číně.

Na přelomu let 1939 a 1940 se čínská armáda pokusila o protiofenzívu, která však skončila neúspěšně. Toto bylo následováno japonskou ofenzívou (宜昌作戰, *gišó sakusen*) směrem na Čchung-čching, přes důležité město I-čchang. Plánované obsazení města však vyvolala mnoho otázek. Námořnictvo plánovalo použít město jako předsunutou leteckou základnu pro bombardování čínského vnitrozemí a požadovalo, aby v něm armáda nechala posádku na obranu. To se samozřejmě nelíbilo některým armádním velitelům, kteří argumentovali, že armádní jednotky jsou už tak roztaženy na příliš velkém území a není je možné efektivně zásobovat. Japonci po vzoru německé armády v Evropě předpokládali, že obsazení města by konečně mohlo přimět Čínu kapitulovat, a tak byla operace i přes všechny námitky zahájena. I-čchang padl po zhruba měsíci a půl bojů, ale touženého výsledku se japonská armáda nedočkala a válka pokračovala.⁸⁸

Dalším krokem pro ukončení války ze strany Japonska bylo obsazení francouzské Indočíny, přes kterou byla Čína zásobována. Tato strategie se také ukázala jako

⁸⁷ DREA, Edward J. *Japan's Imperial Army Its Rise and Fall 1853–1945*. University Press of Kansas, 2009. s. 203–204.

⁸⁸ FRANK, Richard B. *Tower of Skulls: A History of the Asia-Pacific War, July 1937-May 1942*. 1-W. W. Norton Company, 2020. s. 137–138.

neúspěšná. Japonská armáda původně plánovala do roku 1941 rapidně snížit počet mužů nasazených v Číně, ale kvůli čínskému odporu a neustálým útokům to nebylo možné. Japonská armáda byla neustále zaneprázdňena s potlačováním partizánských hnutí v severní Číně a přípravou na očekávanou sovětskou invazi do Mandžuska. Japonské námořnictvo mezitím pokračovalo v bombardování čínských měst, blokování přístavů a menších vyloděních na jižním pobřeží Číny. Kvůli ropnému embargu USA se však prioritou námořnictva stal očekávaný konflikt se západními mocnostmi.⁸⁹

Celá tato kapitola může být shrnuta jako jedna velká improvizace ze strany japonských ozbrojených složek. Armáda byla po své porážce ze strany Sovětského svazu nucena přehodnotit svou strategii v regionu. Námořnictvo sice neutrpělo žádné větší ztráty, ale bylo si moc dobře vědomo, že se kvůli válce s Čínou nakonec dostane i do konfliktu se Západem. Zatímco se armáda snažila zoufale udržovat dlouhou frontovou linii v Číně, námořnictvo pokračovalo ve svých vlastních operacích. Je diskutabilní, jestli by situace v Číně byla lepší, kdyby spolu armáda a námořnictvo více komunikovaly, ale kvůli délce fronty a bojům převážně ve vnitrozemí, by to výsledek pravděpodobně příliš nezměnilo.

3.3. Začátek války v Pacifiku a invaze jihovýchodní Asie

Jedním z důvodů japonského konfliktu se západními mocnostmi bylo podepsání tzv. Paktu tří (日独伊三国同盟, *ničidokui sangoku dómei*)⁹⁰ v roce 1940. Hlavním strůjcem této smlouvy byl japonský ministr zahraničí Macuoka Jósuke (松岡洋右). Problém byl, že Macuoka ohledně detailů této smlouvy téměř nikoho neinformoval a jednal „na vlastní pěst“. Smlouva sice nezahrnovala povinnost zapojit se do války, pokud by byl kterýkoliv ze signatářů napaden, ale dostala Japonsko do pozice, kde bylo Západem vnímáno jako spojenec nacistického Německa. To se samozřejmě nelíbilo vrchnímu velení námořnictva, které se snažilo konfliktu se Západem za každou cenu vyhnout. Podepsání smlouvy vedlo k dříve zmíněné invazi japonské armády do francouzské Indočíny a následného uvalení embarga na Japonsko ze strany USA, které zahrnovalo zmrazení veškerého japonského majetku na americkém území. Následkem bylo snížení

⁸⁹ DREA, E.J.; PEATTIE, M.; Van de VEN, H. *The Battle for China: Essays on the Military History of the Sino-Japanese War of 1937-1945*. Stanford University Press, 2011. s. 39–40.

⁹⁰ Smlouva mezi nacistickým Německem, Itálií a Japonskem o vzájemné spolupráci (především vůči USA).

celkového japonského ropného importu o 80 %. Jelikož bylo Japonsko, a především námořnictvo, na importované ropě vysoce závislé, nezbývalo nic jiného než na USA zaútočit a poté se pokusit o vyjednání míru za výhodných podmínek.⁹¹

Admirál Jamamoto Isoroku (山本五十六) prosil předsedu vlády Konoeho Fumimara (近衛文磨), aby válku USA nevyhlašoval. Argumentoval, že námořnictvo je schopné bojovat maximálně šest měsíců, možná rok, ale poté se americké industriální kapacitě již nebude moci dále rovnat. I přesto však vymyslel strategii, která by teoreticky mohla proti USA fungovat. Ta spočívala v rychlém zničení americké flotily a následném opevnění pacifických ostrovů a způsobení co největších ztrát Američanům, kteří měli na tyto opevněné ostrovy zaútočit. Jamamoto sice nedával této strategii velkou naději na úspěch, ale kvůli nátlaku ze strany armády, která potřebovala odříznout Čínu od amerického a britského zásobování, bylo nakonec rozhodnuto o útoku na americkou flotilu v Pearl Harboru⁹² a invazi do jihovýchodní Asie.⁹³

Útok na Pearl Harbor (真珠湾攻撃, *šindžiúwan kógeki*) byl námořnictvem zvažován už během dvacátých let, ale kvůli omezeným možnostem letecké techniky dané doby ještě nebyl uskutečnitelný. Jamamoto sice byl zastáncem tohoto útoku, ale jen proto, že kromě ukončení válečného konfliktu v Číně a stažení japonské armády z čínského území neexistovala jiná alternativa. Útok začal 7. prosince 1941 bez vyhlášení války⁹⁴. Letadla z šesti letadlových lodí pod velením viceadmirála Nagumy Čúičiho (南雲忠一) potopily čtyři z osmi amerických bitevních lodí a dalších sedm menších plavidel, ale nepodařilo se jim potopit ani jednu letadlovou loď, které v přístavu nebyly. I přesto byla operace považována za úspěch.⁹⁵ Armáda, zaměřená pouze na „svou válku“ v Číně naprosto podcenila hrozbu USA a radikálnější skupiny uvnitř námořnictva se konečně dočkaly možnosti pro svou vytouženou rozhodující bitvu (艦隊決戦, *kantai kessen*)⁹⁶

⁹¹ FRANK, Richard B. *Tower of Skulls: A History of the Asia-Pacific War, July 1937-May 1942*. 1-W. W. Norton Company, 2020. s. 156–158.

⁹² Americká námořní základna na Havaji.

⁹³ FRANK, Richard B. *Tower of Skulls: A History of the Asia-Pacific War, July 1937-May 1942*. 1-W. W. Norton Company, 2020. s. 247–248.

⁹⁴ K vyhlášení války mělo dojít těsně před útokem, ale kvůli problémům s dešifrováním zprávy byla válka vyhlášena až hodinu po útoku.

⁹⁵ CLEMETS, Jonathan. *Japan at War in the Pacific: The Rise and Fall of the Japanese Empire in Asia, 1868-1945*. Tuttle Publishing, 2022. s. 232–233.

⁹⁶ Japonská teorie rozhodující námořní bitvy, kde obě strany nasadí do bitvy většinu svých lodí a způsobí nepříteli tak velké škody, že mu nezbude nic jiného než kapitulovat. Japonsko po svém vítězství nad

stejně jako v roce 1905 u Cušimy. Jamamoto, který na začátku dvacátých let v USA studoval a věděl jaký má USA válečný potenciál, tento útok za velký úspěch nepovažoval.

Současně s útokem na Pearl Harbor začala invaze do jihovýchodní Asie. Armáda i námořnictvo se shodly, že obsazení ropných polí v Holandské východní Indii⁹⁷ musí být prioritou. Měly ale rozdílné názory ohledně směru postupu. Námořnictvo prosazovalo útok po směru hodinových ručiček přes Filipíny, zatímco armáda v protisměru přes Malajsii a Singapur. Jako obvykle nebylo dosaženo žádného kompromisu a jak armáda, tak námořnictvo naplánovaly svou vlastní ofenzívu, aniž by se svým protějškem svou strategii diskutovaly. Na rozdíl od námořnictva, které nyní mohlo využít svou plnou kapacitu, byla armáda schopná postrádat pouze deset ze svých padesáti jedna divízi, jelikož zbytek byl zaneprázdněn boji v Číně. Armáda přišla během ofenzívy námořnictvu na pomoc pouze pokud to bylo nezbytně nutné nebo když se jejich strategie navzájem překrývaly.⁹⁸

Japonská armáda a námořnictvo na přelomu let 1941 a 1942 s nevídanou rychlostí zaútočily na Hong Kong, Malajsii, Singapur, Holandskou východní Indii, Filipíny a ostrovy Wake a Guam. Během pouhých pěti měsíců bojů se Japonsku podařilo všechna tato území bez větších ztrát na životech obsadit. Je nutné zmínit, že v Singapuru a na Filipínách měli Spojenci značnou převahu, ale kvůli rychlosti japonského útoku a špatnému velení Spojenců byla tato území ztracena. Japonská armáda také postupovala v Barmě ve směru na Indii, kde se jí konečně podařilo uzavřít tzv. „Barmskou cestu“, přes kterou dodávali Spojenci vojenský materiál do Číny.⁹⁹ Nicméně obsazení tak velkého území vytvořilo pro Japonsko více problémů, než jich vyřešilo. Armáda neměla dostatek divízi už v době, kdy bojovala pouze s Čínou. Následkem ofenzívy do jihovýchodní Asie se okupované území zdvojnásobilo, a podmínky pro udržení zásobovacích linií se staly ještě složitější.

Japonské vrchní velení považovalo všechny strategické cíle za splněné a první fázi válečného plánu za ukončenou. Druhá fáze však byla poněkud složitější. Armáda i

carským Ruskem v roce 1905 tuto teorii poměrně přecenilo, a většina námořních důstojníků se domnívala, že bude beze sporu fungovat i proti USA. Jamamoto téhož názoru nebyl.

⁹⁷ Oblast dnešní Indonésie.

⁹⁸ FRANK, Richard B. *Tower of Skulls: A History of the Asia-Pacific War, July 1937-May 1942*. 1-W. W. Norton Company, 2020. s. 324.

⁹⁹ PAINE, Sarah C. *The Wars for Asia 1911–1949*. Cambridge University Press, 2012. s. 188.

námořnictvo měly svůj vlastní plán, jak postupovat dále, a i když bylo Spojené loďstvo (連合艦隊, *rengó kantai*)¹⁰⁰ pod velením admirála Jamamota součástí námořnictva, mělo také svůj vlastní plán. Armáda se chtěla opevnit a držet nově obsazené pozice v Pacifiku a čekat na útok Spojenců.¹⁰¹

Armáda tuto frontu nepovažovala za moc důležitou a chtěla co nejrychleji přesunout své divize zpět do Číny a Mandžuska. Plán námořnictva spočíval v pokračování postupu do jižního Pacifiku a obsazení Austrálie. Na to by však potřebovala značnou podporu armády, která samozřejmě kvůli svým vlastním zájmům odmítla. Přislíbila však pomoc deseti praporů námořní pěchotě, která plánovala vyloďení na Šalomounových ostrovech, Samoi a Fidži. Na druhou stranu Spojené loďstvo chtělo vyrazit směrem k ostrovu Midway, kde se nacházela americká základna, a potopit nepřátelské letadlové lodě dříve, než dostanou šanci zapojit se do bojů v Asii. Stejně jako v předchozím případě se japonské ozbrojené složky rozhodly pro všechny tři strategie najednou, místo toho, aby soustředily svou údernou sílu v jednom místě proti nepříteli, který je v mnoha ohledech převyšoval.¹⁰²

Japonské námořnictvo pokračovalo ve svém plánu zaútočit na Austrálii, ale kvůli výše zmíněným problémům s armádními jednotkami, plánovalo pouze námořní blokádu. Hlavním cílem byl Port Moresby, město nacházející se na Nové Guineji, které mělo sloužit jako letecká základna pro nálety na Austrálii. Plán byl nazván operace MO (MO 作戦, *MO sakusen*). Zatímco námořnictvo mělo na starost zničení americké námořní flotily, která hlídkovala v okolí, armádní jednotky se měly přesunout skrze vnitrozemí a město obsadit. Ke střetu mezi oběma flotilami došlo na začátku května 1942 v Korálovém moři (珊瑚海海戦, *sangokai kaisen*). Japonské námořnictvo mělo svůj idealizovaný plán bitvy, který se okamžitě změnil poté, co americká letadla z letadlových lodí zaútočila na japonskou invazní flotilu. Jak Američané, tak Japonci měli problém jeden druhého najít a k žádnému rozhodujícímu střetu nedošlo. Nicméně se podařilo invazi zastavit a japonská armáda nebyla bez podpory námořnictva schopna

¹⁰⁰ Hlavní složka japonského císařského námořnictva pro působení na širém moři. Měla svůj vlastní generální štáb a spadalo pod ní většina letadlových lodí japonského námořnictva.

¹⁰¹ ŠINDO, Hirojuki. *Sharing Experiences in the 20th Century: Joint Research on Military History*. The National Institute for Defense Studies, 2022. s. 152.

¹⁰² Tamtéž. s. 153–154.

město obsadit. Největší ranou byla pro námořnictvo ztráta¹⁰³ dvou letadlových lodí, které se tak nemohly zúčastnit útoku na Midway.¹⁰⁴

V červnu 1942 mohl Jamamoto konečně zaútočit na Midway (ミッドウェー海戦, *middoué kaisen*) a zničit americké letadlové lodě, kterým se téhož roku povedlo provést překvapivý útok na Tokio (ドーリットル空襲, *dōrittoru kūsū*). Problémem bylo, že pro tento útok byly dostupné pouze čtyři letadlové lodě. Dvě byly ztraceny v předešlé bitvě v Korálovém moři, a další dvě byly použity k ochraně armádního vylodění na Aleutských ostrovech (アリューシャン方面の戦い, *arjūsšan hómen no tataikai*) na Aljašce. Námořnictvo to považovalo za ztrátu času, ale bylo nuceno dojít ke kompromisu, aby si zajistilo spolupráci armády v jižním Pacifiku.¹⁰⁵

Dalším problémem bylo prolomení japonského šifrování zpráv, kvůli čemuž Američané přesně věděli, co Japonci plánují. Bitva dopadla naprosto katastrofálně a Japonsko ztratilo všechny čtyři letadlové lodě a více než 40 % zkušených pilotů a mechaniků. Po bitvě se také námořnictvo rozhodlo tuto skutečnost nikomu kromě svých nejvyšších důstojníků a císaři nesdělít. Jediné, co se rozhodlo veřejnosti oznámit, bylo to, že se mu podařilo potopit americkou letadlovou loď USS Yorktown, což mělo být vnímáno jako velký úspěch. Armáda neměla nejmenší tušení, že k této katastrofě vůbec došlo a nebyla tím pádem vůbec připravená na americkou protiofenzívu.¹⁰⁶

Podíváme-li se na japonskou ofenzívu jako celek, byla to velmi úspěšná vojenská operace. Japonsku se během pár měsíců podařilo zdvojnásobit velikost ovládaného území, obsadilo ropná pole, která potřebovalo pro válku, a také se mu povedlo zničit značnou část nepřátelského vojenského materiálu. Dokonce i japonská armáda souhlasila s pomocí námořnictvu, což by několik let předtím nikoho nenapadlo. Nicméně, větší území znamenalo nutnost vytvoření nových vojenských posádek, které byly potřeba jinde. Většina ropných polí byla při ústupu nizozemských koloniálních jednotek zničena a vojenský materiál, který spojenci ztratili, mohl být díky americkému válečnému průmyslu rychle nahrazen. Největším problémem tohoto tažení, kromě útoku na mnohem silnějšího nepřítele, byl opět nedostatečná komunikace mezi armádou a

¹⁰³ Lehká letadlová loď Šóhó (祥鳳) byla potopena a letadlová loď Šókaku (翔鶴) byla poškozena.

¹⁰⁴ STILLE, Mark E. *The Imperial Japanese Navy in the Pacific War*. Osprey Publishing, 2014. s. 34–36.

¹⁰⁵ CLEMETS, Jonathan. *Japan at War in the Pacific: The Rise and Fall of the Japanese Empire in Asia, 1868-1945*. Tuttle Publishing, 2022. s. 254.

¹⁰⁶ Tamtéž. s. 254–255.

námořnictvem. Dalo by se to přirovnat k dohadování se malých dětí na hřišti, kde obě strany požadují, aby bylo vše podle nich nebo si vezmou míč a půjdou domů. Místo hledání kompromisu, který by byl nejlepší pro Japonsko, si obě složky dělaly, co chtěly, aniž by se příliš zabývaly možnými negativními následky. Z vojenského hlediska byla první část invaze rozhodně úspěšná, ale velká část úspěchu byla možná jen díky nepřipravenosti Spojenců na japonský útok. To se Japoncům vrátilo v bitvě o Midway, kde kvůli své neopatrnosti a podcenění nepřítele ztratili cenné letadlové lodě. Ačkoliv byla ztráta těchto lodí kritickou událostí pro další vývoj války, pro námořnictvo bylo mnohem důležitější neztratit před armádou tvář, a tak o ní nikoho radši ani neinformovalo.

3.4. Americká protiofenzíva

Porážka japonské flotily u atolu Midway zajistila Spojeným státům prostor, který potřebovaly na podniknutí protiofenzívy. Na začátku srpna 1942, pouhé dva měsíce po bitvě o Midway, se americká námořní pěchota vylodila na jihu Šalamounových ostrovů. Jmenovitě, na Tulagi, Floridě a Guadalcanalu. Japonské vrchní velení si neuvědomovalo, jak velkou hrozbu tato invaze představovala a nevěnovalo jí příliš velkou pozornost. Námořnictvo bylo zaneprázdněno konstrukcí nových letadlových lodí, které ztratilo v bitvě o Midway, a hledáním americké flotily pro svou vytouženou rozhodující bitvu. Zatímco armáda se soustředila na upevnění své pozice a administrativní činností na nově dobytých územích v jihovýchodní Asii.¹⁰⁷

Když si Japonsko konečně uvědomilo, jaké katastrofální následky by mělo vybudování amerického letiště na Guadalcanalu, bylo už pozdě. Námořnictvo se rozhodlo vyslat flotilu pod velením viceadmirála Mikawy Guničiho (三川軍一), aby americkému vylodění zabránil. Tomu se sice podařilo překvapivým nočním útokem (第一次ソロモン海戦, *daiičidži soromon kaisen*) zničit většinu nepřátelské eskortní flotily zničit, ale transportní lodě zůstaly nedotčeny. Mikawa se obával možné přítomnosti amerických letadlových lodí, a radši se stáhnul. Jako další bylo na řadě zničení amerických jednotek

¹⁰⁷ ITÓ, Masanori. *The End of the Imperial Japanese Navy*. W. W. Norton & Company, 1984. s. 37–38.

na ostrově, což měla na starost japonská armáda. Armádní velitelé neměli o Američanech moc vysoké mínění a považovali bitvu za víceméně vyhranou.¹⁰⁸

Boje o Guadalcanal (ガダルカナル島の戦い, *gadarukanarutó tatakai*) probíhaly dalších šest měsíců. Japonská armáda, které se podařilo na ostrov v průběžných intervalech dostávat posily tzv. Tokijským expresem¹⁰⁹, ale v každé bitvě utrpěla v porovnání s Američany těžké ztráty, aniž by dosáhla jakéhokoliv většího úspěchu. Vysoké ztráty byly především vinou nočních frontálních útoků, o které se japonští velitelé neustále pokoušeli. Mezitím probíhaly také boje na moři, kde obě strany utrpěly těžké ztráty. Nicméně pro Japonsko byly tyto ztráty na rozdíl od Američanů o dost hůře nahraditelné. Poté co bylo v listopadu 1942 u ostrova potopeno deset japonských transportů, byl japonský generální štáb nucen naplánovat evakuaci. Ta byla dokončena v únoru 1943 a dalo by se argumentovat, že byla z japonského pohledu nejúspěšnější částí celé operace.¹¹⁰ Z bitvy, která mohla být v učebnicích historie naprosto bezvýznamnou zmínkou se stala kvůli japonské nepřipravenosti důležitým milníkem celé války. Japonský autor Itó Masanori popisuje celou operaci následovně¹¹¹:

„Kdyby naši vojenští velitelé pochopili důležitost nepřátelského vylovení na Guadalcanalu dostatečně brzy, a soustředili tam veškeré úsilí ve správný čas, mohli ve vyhnání nepřítele z ostrova uspět. Avšak poté co se Američanům podařilo po prvním vylovení dostat na ostrov posily, byla japonská šance na vítězství ztracena.“

Po bitvě o Guadalcanal bylo Japonsko nuceno provést několik změn ve své strategii. Armáda změnila primární místo pro odrazení spojeneckých sil na východní Novou Guineu, která ale byla kvůli americké vzdušné převaze stále náročnější na zásobování. Například během bitvy v Bismarkově moři v březnu 1943, bylo potopeno osm armádních transportů a tisíce mužů přišlo o život. Armáda se chtěla stáhnout do výhodnější pozice, aby bylo možné frontové jednotky lépe zásobovat, ale námořnictvo si chtělo udržet pozice v centrálním Pacifiku. Úplně zničena byla také japonská armádní jednotka opuštěná na ostrově Attu, poblíž Aljašky. Japonské média tuto katastrofu popisovala jako „hrdinnou smrt v bitvě“.¹¹²

¹⁰⁸ ITÓ, Masanori. *The End of the Imperial Japanese Navy*. W. W. Norton & Company, 1984. s. 39.

¹⁰⁹ Sami Japonci tento expres nazývali „kryší transporty“ (鼠輸送, *nezumi jusó*).

¹¹⁰ STILLE, Mark E. *The Imperial Japanese Navy in the Pacific War*. Osprey Publishing, 2014. s. 42–44.

¹¹¹ ITÓ, Masanori. *The End of the Imperial Japanese Navy*. W. W. Norton & Company, 1984. s. 42.

¹¹² DREA, Edward J. *Japan's Imperial Army Its Rise and Fall 1853–1945*. University Press of Kansas, 2009. s. 230–231.

Aby byl vyřešen, nebo alespoň trochu zmenšen problém se zásobováním, navrhovalo ministerstvo války stažení k Mariánským ostrovům. Armádě se ovšem nelíbila myšlenka opuštění východní Nové Guinei a námořnictvu zase opuštění základny v Rabaul, které by ohrozilo námořní základnu na ostrově Truk a zbytek Maršálových ostrovů. Bylo tak rozhodnu, že Japonsko bude bojovat o každý metr svého dobytého území.¹¹³

Japonsko však koncem roku 1943 už čelilo plné síle amerického útoku. Ostrovy v centrálním Pacifiku byly jen lehce bráněny, jelikož armáda i námořnictvo pokládaly obranu tohoto sektoru za zodpovědnost toho druhého. Asi nejobtížnější bitvou v tomto regionu byla bitva o atol Tarawa (タラワの戦い, *tarawa no tataikai*) na Gilbertových ostrovech, kam se Japonsku podařilo dostat dvě jednotky námořní pěchoty. I přes větší ztráty, než Američané předpokládali, se jim podařilo atol dobýt během tří dnů a zbytek Gilbertových a Maršálových ostrovů nedlouho poté. Situace nevypadala o moc lépe pro armádu, která začátkem roku 1944 zůstala odříznuta na Nové Guinei, kde sváděla boj s americkou a australskou armádou. Hlavní základnu japonské armády, Rabaul, se Američané rozhodli jednoduše ignorovat a obeplout, jelikož bez podpory japonského námořnictva nepředstavovala hrozbu.¹¹⁴ Rozdělení na své vlastní obrané sektory armády a námořnictva nedávalo žádný smysl. Námořnictvo nemělo na obranu ostrovů dostatek pozemních jednotek a armáda naopak nemohla své pozemní síly bez ochrany námořnictva zásobovat. Tato skutečnost je překvapující už jen z toho důvodu, že i přes mnoho chyb při obraně Guadalcanalu, byla spolupráce armády i námořnictva relativně dobrá a přispěla k tomu, jak dlouho boje o ostrov trvaly.

Dalším americkým cílem bylo znovudobytí Guamu (グアムの戦い, *guamu no tataikai*) a také obsazení Saipanu (サイパンの戦い, *saipan no tataikai*) v souostroví Mariany. Ten byl pro Japonsko důležité z toho důvodu, protože z něj mohly americké dalekonosné bombardéry bombardovat japonskou pevninu. Saipan byl pod správou Japonska od konce první světové války a na jeho obranu kladen mnohem větší důraz. Ostrov byl bráněn asi 30 000 japonskými vojáky a námořníky i když jen 20 000 z nich byli součástí bojových jednotek. Američané se vylodili 15. června s více než dvojnásobným počtem

¹¹³ DREA, Edward J. *Japan's Imperial Army Its Rise and Fall 1853–1945*. University Press of Kansas, 2009. s. 232.

¹¹⁴ LELAND, Ness S. *Rikugun: Guide to Japanese Ground Forces, 1937–1945, Volume 1_ Tactical Organization of Imperial Japanese Army & Navy Ground Forces*. Helion & Company, 2014. s. 55–56.

mužů a obrovskou materiální převahou. Ačkoliv se Japoncům dařilo ostrov bránit téměř měsíc, nakonec této přesile podlehli.¹¹⁵

Zatímco probíhaly krvavé boje o Saipan, rozhodlo se japonské námořnictvo vyzvat to americké na další „rozhodující bitvu“. Čtyři dny po začátku vylodění došlo k bitvě ve Filipínském moři (マリアナ沖海戦, *mariana okikaisen*), kam japonské námořnictvo vyslalo flotilu, která disponovala devíti letadlovými loděmi, což bylo nejvíce za celou válku. Americká flotila jich ale měla patnáct a její eskortní lodě měly mnohem lepší protivzdušnou obranu než ty japonské. Bitva skončila pro Japonce katastrofálně. Ztratili tři letadlové lodě a ze 430 letadel se vrátilo pouze 35¹¹⁶. Americké ztráty byly v porovnání minimální.¹¹⁷ Američanům se tak povedlo to co Japoncům při útoku na Midway ne. Zaútočit na strategicky důležitou pozici, vylákat nepřátelskou flotilu a zneškodnit ji.

Po vítězství na Marianách pokračovali Američané v dalších vyloděních a postupně se přibližovali k Japonsku. Armáda sice konečně začala přesouvat některé své rezervní divize do Pacifiku, ale bylo už příliš pozdě na to, aby cokoli změnilo. S americkou nadvládou na moři byla buď většina armádních transportů potopena nebo tyto jednotky uvízly na nespočtu pacifických ostrovů, kde je Američané mohli jednoduše nechat vyhladovět.¹¹⁸ I přes těžké ztráty v bitvě ve Filipínském moři si námořnictvo odmítalo svou porážku připustit a rozhodlo se na konci listopadu 1944 vyzvat americkou flotilu k další bitvě. Námořnictvo plánovalo zabránit vylodění na Filipíny potopením invazní flotily. Japonci stále disponovali dostatkem bitevních lodí a křižníků, nicméně jak válka v Pacifiku ukázala, nejdůležitější součástí flotily se staly letadlové lodě.

Tři dny po americkém vylodění se obě flotily střetly v bitvě o Leyte (レイテ沖海戦, *reite okikaisen*), kde Japonci plánovali odlákat americké letadlové lodě a zničit zbytek flotily. Japonská námořní vzdušná síla však už byla jen stínem toho, jak vypadala na začátku války. Ihned poté co flotila vyplula z přístavu, byla odhalena nepřátelskými ponorkami, jimž se podařilo potopit dva křižníky. Celou cestu k Filipínám byla

¹¹⁵ WOOD, James B. *Japanese Military Strategy in the Pacific War: Was Defeat Inevitable?* Rowman & Littlefield Publishers, 2007. s. 121–123.

¹¹⁶ Američtí piloti nazvali tuto vzdušnou bitvu „Great Mariana Turkey Shoot“ (velké střelení krocanů na Marianách), kvůli jednoduchosti, s jakou se jim dařilo sestřelovat japonská letadla.

¹¹⁷ STILLE, Mark E. *The Imperial Japanese Navy in the Pacific War*. Osprey Publishing, 2014. s. 46–47.

¹¹⁸ WOOD, James B. *Japanese Military Strategy in the Pacific War: Was Defeat Inevitable?* Rowman & Littlefield Publishers, 2007. s. 124–125.

japonská flotila napadána americkým námořním letectvem. Pro porovnání, americké námořnictvo v této oblasti disponovalo třiceti pěti letadlovými loděmi, zatímco to japonské pouze čtyřmi. Dle očekávání byla japonská flotila zcela zdecimována. Přišla o všechny čtyři letadlové lodě, tři bitevní lodě a šest těžkých křižníků. Většina zbylých lodí byla navíc těžce poškozena a mnoho z nich se do Japonska nevrátilo.¹¹⁹

Z akce námořnictva u Leyte bylo mnoho lidí na vysokých místech v Japonsku poměrně zmateno. Sám císař se ptal námořního velení, jestli neexistovala nějaká lepší alternativa, jak lodě použít. Armáda plánu oponovala, ale jelikož byl v jurisdikci námořnictva, nechtěla se do toho plést. Samo námořnictvo po válce přiznalo, že celý plán byl velmi riskantní a měl malou naději na úspěch, ale jelikož byla porážka ve válce nevyhnutelná, rozhodlo se zariskovat. Je také možné, že se z části chtělo ohradit proti kritice, že „flotila pouze sedí v přístavu a nepomáhá ve válečném úsilí“.¹²⁰

Za důvod velkého úspěchu americké protiofenzívy může být pokládána japonská nepřipravenost. Důležitá strategická místa jako Guadalcanal nebo Saipan nebyla dostatečně zabezpečena. Jak už bylo zmíněno dříve, námořnictvo nemělo dostatek mužů, aby bylo schopno chránit celé okupované území a armáda odmítala odklonit své jednotky do Pacifiku, který považovala za starost námořnictva. Když nakonec změnila názor, bylo už příliš pozdě. Jednotky obou složek spolupracovaly z taktického hlediska překvapivě dobře, ale z toho strategického to bylo hodně horší. Námořnictvo v mnoha případech selhalo v ochraně armádních transportů, které byly potopeny ještě předtím, než dosáhly své destinace. V takových případech, jak už bylo zvykem, se obě strany začaly navzájem obviňovat, kdo za to vlastně mohl.

3.5. Rok 1945 a konec války

Poslední rok války byl pro Japonsko v podstatě už jen oddalování nevyhnutelného. Armádě se sice během roku 1944 podařilo provést úspěšnou operaci Iči-gó (一号作戦, *ičigó sakusen*), kterou se jí poprvé za celou válku povedlo propojit okupované území v Číně s tím v jihovýchodní Asii, ale byla provedena příliš pozdě. Jedním z cílů operace bylo zničení amerických leteckých základen, ze kterých byly bombardovány japonské ostrovy. I když byl tento cíl splněn, na vývoj války neměl žádný vliv, jelikož

¹¹⁹ STILLE, Mark E. *The Imperial Japanese Navy in the Pacific War*. Osprey Publishing, 2014. s. 47–50.

¹²⁰ ITÓ, Masanori. *The End of the Imperial Japanese Navy*. W. W. Norton & Company, 1984. s. 109.

námořnictvo po bitvě u Leyte přestalo prakticky existovat a Američané mohli pro své letecké základny použít pacifické ostrovy. Armádní jednotky byly tlačeny zpět v Barmě i na Filipínách nebo byly odříznuty v jižním Pacifiku.¹²¹

Na začátku roku 1945 byla armádou i námořnictvem odsouhlasena operace Ten-gó (天号作戦, *tengó sakusen*), která byla založena na sebevražedných útocích letadel a lodí proti americkému námořnictvu. Zajímavostí je, že Ten-gó byla první japonská společně naplánovaná operace od začátku války. Japonská strategie spočívala na způsobení co největších materiálních škod, jež by Spojence odradily od invaze Japonska. První obrannou linií japonské domoviny se měly stát Okinawa a Iwodžima. Příprava na obranu Iwodžimy (硫黄島の戦い, *iótó no tatakai*) probíhala už od poloviny předchozího roku a proměnila tento malý vulkanický ostrov na japonskou pevnost. Japonská posádka se pod velením generála Kuribajašiho Tadamičiho (栗林忠道) bránila americké přesile pět týdnů způsobila Američanům větší ztráty¹²² než sama utrpěla.¹²³ Ztráta ostrova také znamenala ztrátu schopnosti napadat americké bombardéry B-29 než dosáhnou japonské pevniny. Nicméně nezkušení japonští piloti neměli ani předtím moc velkou naději na úspěch.¹²⁴

Invaze Okinawy (沖縄戦, *okinawa sen*) začala 1. dubna 1945. Japonská armáda se nejdříve snažila evakuovat civilní obyvatelstvo, ale nakonec se ho rozhodla využít jako „pomocnou sílu“ na odražení nepřítele. Armáda se také rozhodla těsně před bitvou přesunout jednu z divizí, která měla Okinawu bránit, na Tchaj-wan. To znepokojilo námořnictvo, které spoléhalo na to, že armáda bude bránit pobřeží dostatečně dlouho na to, aby mohly být provedeny sebevražedné nálety na americké lodě. Armáda se také z nepochopitelného důvodu rozhodla nebránit letiště, které bylo rychle obsazeno Američany. Po dotazu císaře, proč se tak stalo, se armáda rozhodla letiště dobýt zpět, nicméně neúspěšně.¹²⁵ Chování armádního velení na Okinawě by se dalo vysvětlit jeho filozofií během celé války. Jelikož se očekávalo, že při obraně ostrova stejně všichni

¹²¹ DREA, E.J.; PEATTIE, M.; Van de VEN, H. *The Battle for China: Essays on the Military History of the Sino-Japanese War of 1937-1945*. Stanford University Press, 2011. s. 401–402.

¹²² Ztráty zahrnují jak mrtvé, tak raněné. Téměř všichni obránci ostrova byli v bitvě zabití.

¹²³ DREA, Edward J. *Japan's Imperial Army Its Rise and Fall 1853–1945*. University Press of Kansas, 2009. s. 245–246.

¹²⁴ CLEMETS, Jonathan. *Japan at War in the Pacific: The Rise and Fall of the Japanese Empire in Asia, 1868-1945*. Tuttle Publishing, 2022. s. 270–271.

¹²⁵ DREA, Edward J. *Japan's Imperial Army Its Rise and Fall 1853–1945*. University Press of Kansas, 2009. s. 247–248.

zahynou, nebyl důvod vymýšlet žádnou složitou strategii. Jediné, co bylo potřeba, byl silný bojový duch. Samozřejmě mnoho důstojníků s tímto postojem nesouhlasilo, ale kvůli rigidní armádní hierarchii s tím nemohli nic dělat.

Námořnictvo nesdílelo stejné nadšení pro sebevražedné útoky jako armáda, ale protože bylo Japonsko v zoufalé situaci, rozhodlo se využít svou poslední šanci způsobit Američanům co největší ztráty. Součástí operace Ten-gó měla být i bitevní loď Jamato, která většinu války strávila v přístavu. Ta se měla vydat s lehkou eskortou k Okinawě, najet na mělčinu a stát se nepotopitelnou palebnou platformou. Cestou však byla napadena nepřátelskými letadly a následně potopena. Za cenu pouhých deseti letadel se Američanům podařilo potopit pýchu japonského námořnictva.¹²⁶ Jestli porážka u Leyte znamenala konec námořnictva jako efektivní bojové skupiny, potopení bitevní lodě Jamato znamenal jeho symbolický konec.

I přes ztrátu desítek tisíců vojáků a civilistů na Okinawě byla armáda odhodlaná bojovat až do úplného konce. Přestože Okinawu v červnu 1945 ztratila, začala plánovat obranu Kjúšú, kde bylo očekáváno další americké vylodění. V očích armády neexistoval důvod, proč by mělo Japonsko nadále existovat, pokud válka bude prohraná, a tak plánovala obětovat všechny vojáky a civilisty v Japonsku pro „konečné vítězství“. Námořnictvo a někteří armádní důstojníci s tímto radikálním myšlením nesouhlasili a pokoušeli se v tajnosti vyjednat se Sověty přijatelnou mírovou smlouvu. Během císařské konference 22. června 1945 nařídil císař vedení armádě a námořnictva najít cestu, jak uzavřít se Spojenci mír.¹²⁷

Armádní velitelé se ze všech sil snažili císaře přesvědčit, aby k uzavření míru nedošlo. Situace se však rychle změnila v první polovině srpna, kdy na Hirošimu byla svržena první atomová bomba. Ministr armády Anami Korečika (阿南惟幾) tvrdil, že Američané více než jednu bombu nemají a že Japonsko se nesmí vzdát. Nicméně o tři dny později byla svržena druhá atomová bomba na Nagasaki. Mezi oběma těmito incidenty navíc došlo k sovětské invazi do Mandžuska, na kterou se armáda tak dlouho připravovala.¹²⁸ Je proto celkem ironické, že se během tohoto útoku nezmohla na žádný větší odpor. I

¹²⁶ STILLE, Mark E. *The Imperial Japanese Navy in the Pacific War*. Osprey Publishing, 2014. s. 51.

¹²⁷ DREA, Edward J. *Japan's Imperial Army Its Rise and Fall 1853–1945*. University Press of Kansas, 2009. s. 249–250.

¹²⁸ CLEMETS, Jonathan. *Japan at War in the Pacific: The Rise and Fall of the Japanese Empire in Asia, 1868–1945*. Tuttle Publishing, 2022. s. 277–278.

když je pravdou, že Kuantungská armáda byla v té době už jen pouhým stínem elitního bojového uskupení, čímž bývala několik let dřív.

Císař na konferenci 10.srpna 1945 oznámil, že ztratil víru ve svou armádu a je připraven kapitulovat. O čtyři dny později císař nahrál svůj projev (玉音放送, *gjokuon hósó*) k národu, informujícím o japonské kapitulaci. Podobně jako tomu bylo na začátku císařovy vlády, rozhodla se skupina mladých důstojníků pod vedením majora Hatanaky Kendžiho (畑中健二) císaře „ochránit“ a pokusit se o puč vůči vládě, která chtěla uzavřít mír. Hatanaka se pokoušel v císařském paláci a budově NHK¹²⁹ nahrávku najít, ale když se mu to do druhého dne nepovedlo a ztratil podporu svých spojenců, spáchal sebevraždu. Hodinu poté proběhlo vysílání císařova projevu a celý národ se dozvěděl japonské kapitulaci. Kapitulace byla oficiálně podepsána 2.září 1945. S ní došlo k zániku Japonského císařství společně s armádou a námořnictvem.¹³⁰

¹²⁹ Nippon Hósó Kjókai (日本放送協会) je japonská veřejnoprávní vysílací společnost.

¹³⁰ CLEMETS, Jonathan. *Japan at War in the Pacific: The Rise and Fall of the Japanese Empire in Asia, 1868-1945*. Tuttle Publishing, 2022. s. 278–279.

4. Závěr

Rivalita ozbrojených složek Japonského císařství se v západní literatuře zmiňuje pouze okrajově. Většina lidí ví, že Japonsko rozpoutalo válku v Pacifiku útokem na Pearl Harbor a kapitulovalo po svržení atomových bomb. Problémy, které k této události vedly a přispěly k vývoji války, už zas tak známé nejsou. Bylo proto důležité se v našem zkoumání zaměřit také na japonskou politiku, které z velké části ovlivňovala situaci na bojišti.

Cílem této diplomové práce bylo přiblížit čtenáři, proč k rivalitě vůbec docházelo, a to zkoumáním vzniku a historie císařských ozbrojených složek a jejich vzájemné interakce na bojišti a na domácí politické scéně. Již v úvodních kapitolách bylo zřejmé, že tato rivalita sahala dále do minulosti, než pouze do počátků 20. století. Rozdělení ozbrojených složek pod správu dvou různých knížectví, které měly svou vlastní agendu a preferovaly důstojníky z vlastních řad byla první velká chyba, jež se císařství na začátku období Meidži dopustilo.

V daný moment toto rozhodnutí samozřejmě dávalo smysl, jelikož se knížectví Čošú a Sacuma zaměřovaly na rozdílný styl válčení. Jak již bylo zmíněno v této práci, hlavní problém nastal během Sacumského povstání, kdy zemřel Saigó Takamori, jenž byl jediným silným spojením, které Sacuma měla k armádě. Po jeho smrti měl Jamagata Aritomo téměř neomezenou moc v záležitostech armády, která považovala námořnictvo za pouhou druhořadou organizaci, existující pouze na podporu armády.

Dalo by se argumentovat, že další příčinou této rivality bylo japonské štěstí ve válce. První válka s Čínou dodala japonským ozbrojeným složkám sebevědomí, jelikož Čína byla stále vnímána jako regionální velmoc. Toto sebevědomí však bylo relativně nepodložené, jelikož čínská armáda i námořnictvo byly v žalostném stavu. Podobný případ byl ve válce s Ruskem. Ačkoliv boje byly mnohem těžší, Japonsko zvítězilo především kvůli neschopnosti ruského velení a nestabilnímu carskému režimu. Bitva u Cušimy navíc pozvedla námořnictvo na stejné úroveň jako byla armáda, což přineslo další problémy.

Kvůli oběma vítězným konfliktům dostala především armáda tzv „vítěznou nemoc“ a pocit neporazitelnosti. Obě regionální velmoci byly poraženy a nebylo třeba nadále s námořnictvem spolupracovat. Armáda se mohla soustředit na svá „dobrodružství

v Číně a nechat námořnictvo ať si dělá co chce v Pacifiku. Pokud by náhodou došlo k dalšímu konfliktu, zvítězí stejně jako předtím.

Tento styl myšlení trval celé meziválečné období, kdy největším nepřítelem armády i námořnictva bylo politikaření v Tokiu. To se však změnilo po začátku nové války s Čínou v roce 1937. Japonské jednotky v Číně si dělaly, co chtěly a ignorovaly rozkazy z Tokia, což se stalo už nespočetněkrát předtím. Problém však vznikl ve chvíli, kdy Čína odmítla kapitulovat a Japonsko čekala dlouhá válka, kterou si nemohlo dovolit.

Ještě větší problém nastal, když se Japonsko rozhodlo zaútočit na USA a evropské kolonie v Asii. V první fázi útoku Japonci sice zabrali obrovské území, ale o spolupráci jejich ozbrojených složek se moc mluvit nedá. Obě měly vyhrazeno území, které plánovaly dobýt a kvůli nepřipravenosti Spojenců se jim to také rychle povedlo.

Zde dochází k bodu zlomu. Místo toho, aby se Japonsko snažilo nově dobytá území zabezpečit proti nepřátelskému protiútoky, námořnictvo se rozhodlo hledat americkou flotilu uprostřed Pacifiku a u Midwaye na to doplatí. Mezitím armáda spoléhá, že se námořnictvo o Američany postará samo a pošle většinu svých divizí bojovat do Číny nebo strážit hranici se Sovětským svazem. Všechna tato rozhodnutí se dějí, aniž by jedna strana informovala tu druhou.

Následná spojenecká protiofenzíva je takřka bez opozice. Guadalcanal a Saipan byly pravděpodobně nejzávažnějšími japonskými prohřešky z důvodu jejich strategické pozice. Když se armáda rozhodne přesunout divize z Číny a Mandžuska do Pacifiku, je už příliš pozdě. Neustálé podceňování Američanů japonskou armádou mělo také za důsledek rychlejší ztrátu území. Armáda se celé roky připravovala na válku se Sověty a o americké armádě nevěděla skoro nic, jelikož ji považovala za starost námořnictva.

Hlavní otázka této diplomové práce byla, jaké měla tato rivalita strategické dopady. Pomineme-li skutečnost, že kdyby císařské Japonsko mělo funkční politický systém, nemuselo se do války vůbec dostat, lepší spolupráce armády a námořnictva by pravděpodobně zpomalila spojenecký postup a možná ho na nějakou dobu úplně zastavila. Nicméně kvůli americké industriální síle a možnosti rychle vyrábět letadla, lodě a ostatní válečný materiál, je otázka, jak dlouho by se jí Japonsko mohlo rovnat. Japonský nevyprovokovaný útok na Pearl Harbor také zaručil, že Američané budou požadovat japonskou kapitulaci. Ve zkratce, lepší spolupráce japonských ozbrojených sil by pravděpodobně zpomalila průběh války, ale pro Japonsko by ho nijak nezměnila.

5. Summary

This thesis investigates internal problems of the Imperial Japanese Armed Forces, which the army and the navy suffered throughout its entire existence. Its aim is primarily on the interservice rivalry that caused for example withholding of important military intel, unwillingness to cooperate during battles in Asia and Pacific or wasting of precious resources for separate military R&D. To better understand the cause of this rivalry, a historical context, that summarizes important milestones concerning these problems, will also be introduced. This thesis covers a period from the beginning of Meiji era to the end of World War 2, but is aimed primarily on the first third of Showa era.

6. Seznam použité literatury

BEASLEY, William G. *The Japanese Experience A Short History of Japan*. University of California Press, 1999.

CLEMETS, Jonathan. *Japan at War in the Pacific: The Rise and Fall of the Japanese Empire in Asia, 1868-1945*. Tuttle Publishing, 2022.

DREA, Edward J. *Japan's Imperial Army Its Rise and Fall 1853–1945*. University Press of Kansas, 2009.

DREA, E.J.; PEATTIE, M.; Van de VEN, H. *The Battle for China: Essays on the Military History of the Sino-Japanese War of 1937-1945*. Stanford University Press, 2011.

FRANK, Richard B. *Tower of Skulls: A History of the Asia-Pacific War, July 1937-May 1942*. 1-W. W. Norton Company, 2020.

HUMPHREYS, Leonard A. *The Way of the Heavenly Sword The Japanese Army in the 1920s*. Stanford University Press, 1995.

ITÓ, Masanori. *The End of the Imperial Japanese Navy*. W. W. Norton & Company, 1984.

JUKES, Geoffrey. *The Russo-Japanese War 1904-1905*, Osprey Publishing, 2002.

LELAND, Ness S. *Rikugun: Guide to Japanese Ground Forces, 1937–1945, Volume 1_ Tactical Organization of Imperial Japanese Army & Navy Ground Forces*. Helion & Company, 2014.

LELAND, Ness S. *Rikugun: Guide to Japanese Ground Forces, 1937–1945, Volume 2_ Weapons of the Imperial Japanese Army & Navy Ground Forces*. Helion & Company, 2014.

ORBACH, Danny. *Curse on This Country, The Rebellious Army of Imperial Japan*. Cornell University Press, 2017.

PAINE, Sarah C. *The Sino-Japanese War of 1894-1895 Perceptions, Power and Primacy*. Cambridge University Press, 2002.

PAINE, Sarah C. *The Wars for Asia 1911–1949*. Cambridge University Press, 2012.

PEATTIE, M.; EVANS, D. *Kaigun_ Strategy, Tactics, and Technology in the Imperial Japanese Navy, 1887-1941*. Naval Institute Press, 2012.

SCHENCKING, Charles J. *Making Waves: Politics, Propaganda, and the Emergence of the Imperial Japanese Navy, 1868–1922*. Stanford University Press, 2005.

STILLE, Mark E. *The Imperial Japanese Navy in the Pacific War*. Osprey Publishing, 2014.

ŠINDO, Hirojuki. *Sharing Experiences in the 20th Century: Joint Research on Military History*. The National Institute for Defense Studies, 2022.

WARNER, Denis a Peggy. *The Tide at Sunrise – A History of the Russo-Japanese War, 1904-1905*. Charterhouse, 1974.

WOOD, James B. *Japanese Military Strategy in the Pacific War: Was Defeat Inevitable?* Rowman & Littlefield Publishers, 2007.